

ВІСНИК THE HERALD

-VISNYK

*Свобода народам!
Свобода людині!*

Спільно - політичний місячник

З М І С Т

М. Чировський — Рефлексії на чотири події	1
Д-р М. Кушнір — Большевицька філософія	4
Ю. Тис-Крохмалюк — Місія української еміграції	7
В. Давиденко — В дзеркалі психологічної війни	9
Іван Левадний — Київ у 1919 році	12
В. Трембіцький — Консолідація незалежних держав Схід- ньої Європи	16
Вол. Гаврилук — Пейзаж другого „я”	18
Анатоль В. Бедрій — „Людина” в творах В. Симоненка	19
Софія Наумович — Російські „ліберали”	22
П. Кізко — Ширити знання про Україну серед чужинців 24	
Відзначення 10-річчя смерти Степана Бандери	25
Хроніка	27
Документи з того боку	28
Події великі й маленькі	30
Зміст „Вісника ООЧСУ” за 1969 рік	31

**ОРГАНІЗАЦІЯ
ОБОРОНИ
ЧОТИРЬОХ
СВОБІД
УКРАЇНИ**

У ВИДАВНИЦТВІ ООЧСУ МОЖНА НАБУТИ СЛІДУЮЧІ КНИЖКИ:

Е. Маланюк: Illustrissimus Dominus Mazepa — тло і постать, стор. 32	0.50	Л. Полтава: 1709 (роман), стор. 224, ціна: т. о. 2.50 м. о.	2.00
Е. Маланюк: Малоросійство, стор. 36	0.50	Я. Стецько: 30-те Червня 1941 р., стор. 463, ціна: т. о. 7.00, м. о.	6.00
Е. Маланюк: До проблеми большевизму, стор. 82	1.00	М. Сосновський: Україна на міжнародній арені 1945-1965, стор. 272	3.50
Е. Маланюк: Нариси з історії нашої культури, сторр. 80	0.50	Ф. Б. Корчмарик: Духові впливи Києва на Московщину в добу Гетьманської України, стор. 245	4.00
Е. Маланюк: Остання весна (поезії), стор. 104	1.50	* Коссак-Охримович-Тураш, стор 190, ціна: т. о. 4.00, м. о.	3.00
Е. Маланюк: Серпень (поезії), стор. 72	2.00	О. Дяків-Горновий: Ідея і чин, стор. 408, т. о.	5.00
* Історія Русів, стор. 346	3.00	П. Савчук: Гетьман Мазепа	2.00
Д. Донцов: Підстави нашої політики, стор. 210	2.75	П. Савчук: Ідея і любов (драма на 3 дії)	0.50
Д. Донцов: Правда прадідів великих, стор. 95	1.00	П. Савчук: Чотирьох з мільйонів (трагедія на 5 дій)	1.00
Д. Донцов: Хрестом і мечем, стор. 319, ціна: т. о. 5.00, м. о.	4.00	П. Савчук: Облога замку (мелодрама на 5 дій)	1.00
О. Оглоблин: Гетьман Іван Мазепа та його доба, стор. 410	6.00	О. Бабій: Повстанці (поема), стор. 180	2.00
О. Оглоблин: Думки про Хмельниччину	1.00	О. Запорожець: В одвічній боротьбі, стор. 370	2.00
О. Оглоблин: Українсько-московська угода, сторінок 100	0.50	Вадим Лесич: Кам'яні луни	1.50
О. Оглоблин: Хмельниччина і українська державність, стор. 24	0.25	Р. Володимир: Палкі серця (поезії), стор. 215	2.50
О. Оглоблин: Думки про сучасну українську історіографію, стор 87	1.50	Зореслав: З ранніх весен (поезії), стор. 112	2.00
А. Княжизький: На дні ССРСР, стор. 232	2.75	„ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ“ — історичний збірник УСС, 1914-1964, стор. 608, т. о.,	12.00
У. Самчук: Чого не гоїть вогонь (роман) сторінок 288	3.75	В. Гаврилюк: Тінь і мандрівник (поезії), стор. 105	2.00
Ф. Одрач: Щебетун (повість), стор. 294	2.50	М. Кушнір: Край і еміграція, стор. 47	0.75
Т. Ерем: Советський акваріум, стор. 142	0.50	М. Островерха: На закруті, стор. 142	2.00
Л. Старицька-Черняхівська: Іван Мазепа, сторінок 154	1.25	М. Островерха: Великий Василяннин, стор. 48	0.50
Л. Старицька-Черняхівська: Останній сніг, сторінок 44	0.50	М. Островерха: Гомін здалека, стор. 127	1.50
М. Щербак: Вагаття (лірика), стор. 64	0.75	М. Островерха: Блиски і темряви (спогад), стор. 208	2.00
М. Щербак: ПШлях у вічність, стор. 29	0.25	М. Островерха: Чорнокнижник із Зубрівки, стор. 32	0.50
В. Гриншю: Панславизм в советській історіографії і політиці, стор 37	0.25	М. Островерха: Грозна калини, стор. 132	2.00
В. Кравців: Людина і вояк (сл. п. Р. Шухевича-Чупринки), стор. 31	0.25	М. Островерха: Без докору (міркування на мистецькі теми), стор. 154,	1.50
РІЧНИКИ ВІСНИКА (тверда оправа)	8.00	М. Чубатий: Княжа Русь-Україна та виникнення трьох східнослов'янських націй	2.50
Е. Ляхович: Перевірка наших позицій, стор. 15	0.25	Хосе Ортега-і-Гассет: Бунт мас	2.00
Е. Ляхович: Форма і зміст українських змагань	2.50	АНГЛОМОВНІ ВИДАННЯ	
В. Січинський: Крим (історичний нарис), стор. 31	0.25	Le Vasseur De Beauplan: A Description of Ukraine	3.00
П. Мірчук: З мого духа печаттю (25-ліття ОУН), стор. 30	0.50	N. Chirovsky: Old Ukraine, 480 pp.	7.00
П. Мірчук: Відродження української ідеї, стор. 63	1.00	N. Chirovsky: The Economic Factor in the Growth of Russia, 178 pp.	3.75
П. Мірчук: Під покров Богородиці (свято УПА), стор. 32	0.25	N. Chirovsky: The Ukrainian Economy, 93 pp.	1.50
П. Мірчук: Українська визвольна справа і українська еміграція	1.00	N. Chirovsky: An Introduction to Russian History, 280 pp.	4.50
П. Мірчук: Українська Повстанська Армія — 1942-1952, стор. 319	2.00	L. E. Dobriansky: The Vulnerable Russians, 454 pp.	6.00
П. Мірчук: Українська Державність 1917-1920, стор. 400	5.00	I. Mirchuk: Ukraine and its People, 280 pp.	3.00
С. Збараський: Крути, стор. 104	1.00	O. Honcharuk: If war Comes Tomorrow, 63 pp.	1.00
Г. Косинка: Фавст з Поділля, стор. 95	1.00	W. Dushnyck: The Ukrainian-Rite Catholic Church at the Ecumenical Council (1962-1965), 191 pp.	3.00

Замовлення висилати на адресу:

V I S N Y K

P. O. Box 304, Cooper Station
New York, N. Y. 10003

ОРГАНІЗУЙТЕ ПЕРЕДПЛАТУ „ВІСНИКА“! ВИРІВНЮЙТЕ ЗАДОВЖЕННЯ!

ВІСНИК

М. Чирівський

РЕФЛЕКСІЇ НА ЧОТИРИ ПОДІЇ

X Конгрес УККА був назагал мирний і закінчився позитивно. Але рефлексії по ньому зостануться надовго.

Кризовий характер IX Конгресу, що відбувся три роки тому, в основному був зумовлений ідеологічним напруженням. Советська затія із культобміном до певної міри розхитала українську спільноту. І хоч назовні можна було дошукуватися будь-яких інших причин кризи, по суті справи „реалітетів” і „суверенітету УССР” та культурних зв'язків із „гістьми з України” мало що не привели до розбиття IX Конгресу, а то й розбиття УККА, цієї найвищої організації українців у ЗСА.

Постала затяжна внутрішня криза, створився т. зв. Комітет Громадської Єдності, почалися довгі переговори про об'єднання, згодом постала нібито нова централь в протизагуг УККА, т. зв. Асоціація Українців Америки (АУА). Лист 35-ох до советського уряду розбурхав дискусію. Не диво, що така криза створилася: за нею стояв „Комітет Культурних Зв'язків” Смолича, а напередодні IX Конгресу „двійка” підклала під нього свою „бомбу”.

Вже СКВУ показав, що українці в діаспорі успішно поборюють цю кризу, і X Конгрес відбувався вже в куди здоровішій атмосфері. Але й на останній конвенції УККА зайшли події, над якими треба призадуматися, бо й над ним звисала тінь „реалітетів”.

Хоча в кулюарах конвенції вже „штандових” реалітетників не було і вони явно зі своїх позицій не діяли, їхній дух псевдомолібералізму можна було відчутти частинно в нарадах комісій. Тут хоч би назвати засідання Комісії в справах Науки і Культури, де один із доповідачів, репрезентант УВАН, Т. Гунчак, пропонував створити в рамках УККА постійну Комі-

сію Культурних Зв'язків. Коли його спитали, з ким така комісія мала б контактуватися, його відповідь була: „З ким треба”. Коротко і — неясно. Мабуть, пан Т. Гунчак не мав відваги сказати, з ким така комісія мала б „культурно” зустрічатися. Казали у нас старі люди: „Чим горнець натягне, тим його й чути”. Мабуть, ще не забулася візита Кочубея в Рутгерському університеті. Завваги п. Гунчака були наскрізь негативного наставлення, він критикував усіх і вся, ішов неприхованою атакою на УККА та його президента. Добре знані позиції „реалітетного” кольору з демоліберальним забарвленням.

Мабуть, найбільш популярним був панель молоді в рямцях X Конгресу, хоч ведені там дискусії не завжди були на відповідному рівні. Говорили представники студентства, Пласту і СУМА. У всіх доповідях більшою або меншою мірою віяло духом ліберальних інновацій, кличачи до змін і перебудови, оскаржуванням „старих” в невідповідному ставленні до молоді, домаганням включити молодь у громадсько-національне життя української спільноти.

Все тут було б гаразд, якби не декілька прикрих інцидентів. Зокрема представник Пласту п. Р. Купчинський поведився, делікатно кажучи, непристойно. Можна зрозуміти „бунт молодих”, їм вільно домагатися відповідного місця в громаді, але коли молода людина домагається рішальної позиції в громаді, тоді це вже забагато. Коли ця молода людина в дискусії ображає старшого дискусанта, висилаючи його до „музею”, тоді це вже непристойність.

Другий доповідач, домагаючись рішального голосу в громаді і йдучи „реалітетною” лінією, нарікав на брак свободи в українській пресі. Мовляв, вона не хоче друкувати еляборатів мо-

лодих, а зокрема звернення до Шелеста, першого секретаря ЦК КПУ, в справі переслідування на Україні. Поминаючи наївність і безглуздість такого звернення, підписаного 16-ма студентами, які пішли за прикладом горезвісного звернення 35-ох викладачів до Брежньєва, Косигіна і Шелеста, виявився тут і глибокий брак зрозуміння поняття свободи преси. І тим воно трагічніше, що молода людина робить при цьому висновок, що немає в тому відношенні різниці поміж українською пресою в Америці і в ССРСР: тут і там цензура.

Свобода преси не означає обов'язку кожного часопису друкувати все, що до нього присилають з домаганням видрукувати. Кожний часопис має свою ідейну підбудову і свої принципи, яким служить. І ніхто з редакторів не мусить друкувати щось, що противиться їх ідейним засадам. У свободі преси ідеться про те, що вона може друкувати всі матеріали, які вважає за вартісні і потрібні. Це — одна сторінка цієї свободи. А друга сторінка така, що коли хтось забажає переводити свою власну лінію через пресу може видавати власний часопис, хоч би такої навіть низької вартості з моральної і національної точки зору, як „Українське Життя” з Чикаго. І в жадному випадку за друкований вислів своєї думки ні американський уряд, ні українська громада не вкидає редакторів і авторів статей до в'язниць.

І саме тоді, коли доповідач робив своє фатальне ствердження про свободу преси і порівнював большевицький терор із „американсько-українським”, члени студентської громади в Нью Йорку поширювали свою газетку „Нові Напрями” в дверях до залі, де відбувався панель молоді. В цій газетці вони й видрукували свого листа до Шелеста і поналисували багато

дечого, що глибоко ображає велику частину української спільноти, складовою частиною якої ці студенти себе вважають. І їх ніхто за це не арештував, бо в Америці свобода преси. Цікаво, що сталося б з цими студентами, якби вони таку газетку видрукували і поширювали у Києві, виголошуючи в ній неортодоксальні думки щодо советських відносин, як це вони написали щодо американсько-українських відносин. Мабуть, тоді б вони зрозуміли, що значить брак свободи преси.

На третій день конгресу введено до езекутиви УККА представника молоді, кожноразового голову СУСТА — Союзу Українських Студентських Товариств Америки. На жаль, зробила це не Номінаційна комісія під головуванням Йосипа Лисогора, але із залі, на домагання делегатів, доповнено склад езекутиви.

Тут треба згадати два надзвичайно цікаві, хоч і діаметрально протилежні голоси. Представник СУМА підкреслив, що УККА мусить включати у свої клітини молодь, щоб вона могла придивлятися і підучуватися в роботі і згодом могла стати на зміну старшій генерації. І тому, здається, введення до езекутиви УККА однієї молодої людини — це тільки початок.

Х Конгрес міг легко погодитися на пропозицію двох делегатів ввести до найвищого органу УККА трьох молодих людей: від студентства, Пласту і СУМА, як від трьох найбільших молодечих організацій. До цього мусить незабаром прийти, і останній Конгрес зробив в цьому напрямі крок уперед. Інакше відмолодження езекутиви почати неможливо. „Відмолоджуючими пігулками”, даючи їх членам управи за порадою Ікера, цього доконати годі.

Але цілком слушно підкреслював інший делегат, що, коли молодь хоче працювати в українсько-американській спільноті, то їй треба включатися в цю роботу в терені, починаючи знизу, а не йти відразу в найвищу нашу установу і не домагатися права на найвищі рішення та найвищу репрезентацію. Так було завжди у всіх упорядкованих спільнотах в минулому і так є тепер в Америці. 20-літніх людей немає ні в президентському кабінеті, ні у Найвищому Суді, і вони не очолюють великих підприємств та університетів. В „боротьбі” двох генерацій української спільноти і молоді й „ста-

“VISNYK” — “THE HERALD”

Published by Organization for Defense of Four
Freedoms for Ukraine, Inc.

Monthly except July and August when bimonthly.
Second class postage paid at General Post Office,
New York, N. Y.

Board of Editors

Address: P. O. Box 304, Cooper Station,
New York, N. Y. 10003

рі" повинні дивитися на проблеми об'єктивно і зрівноважено.

Свою незрілість доказали деякі ньюйоркські студенти отією нещасливою газеткою, що її спочатку продавали учасникам конгресу, а потім роздавали кому попало. Газетка називається „Нові Напрями", писана і по-українськи і по-англійськи. Характери публікацій наскрізь негативістичні, все зле і нездале, все треба зреформувати в нашому громадському житті, бо воно не відповідає демоліберальному духові модерного часу. І українське студентське життя, мовляв, на фальшивих рейках, бо все ще перебуває під впливом націоналізму і „донцовщини". А С. Бандера „спеціалізувався в атентах на польських провідників" і його дух запліднив боротьбу УПА, яка, мовляв, прийняла тактику В'єтконгу. Між українцями, твердить ця газетка, немає нічого, тільки політична гризня. СУСТА стоїть на цілком фальшивих ідейних основах. По суті — їй основних ідей і не треба, а вистачить чисто „матеріалістичної" програми для поліпшення умовин життя в Америці. Серед надрукованих у цій газетці матеріалів і лист студентів до Шелеста з різними „домаганнями".

Читаючи „Нові Напрями", не можна позбутися враження, що за кількома молодими людьми, які представляють собою редакцію, стоять „старі" реалітетні фігури, що інспірували, постачали матеріали і виправляли українську мову в цій публікації. Але, мабуть, нікому й на думку не приходить оскаржувати цих молодих редакторів у злій волі. Вони, виховані в демоліберальній атмосфері, легко можуть стати жертвою „старших", які по-фарисейському до них підійшли і дезорієнтують їх. Якщо „татко" має якусь уразу до „бандерівців" і на них роками виливає болото, то це не може залишитись без впливу на формування світогляду „синка".

Демолібералізм і „прогресивізм" нинішнього дня, що полонять молодь, зокрема частину нашої молоді, виводяться від Каму, Маркуса, Россела, Сартра, які давно перейшли молодечий вік. А їхні ідеї сприймають молоді здебільша тому, що вони відмінні від ідей старшого покоління. Молоді хочуть бути оригінальними та й нові ідеї стають модними, а мода молодих зобов'язує.

І ось в атмосфері американського „бунту молоді" збунтувалася і редакція „Нових Напрямів". З кпинами поодинокі автори написали свої статті про „старших" і про їм немилих, ображаючи почування людей старшого покоління і своїх ідейних противників.

В цьому „бунті проти старших", в сліпому наслідуванні „реалітетних" покровителів, також старших уже віком людей, немає жадного протиріччя, бо „реалітетні" ідеї співзвучні з модним американським демолібералізмом. Про це свідчить якнайкраще справа В'єтнамської війни. Перед війною американська молодь була політично цілком апатичною. Але коли прийшлося йти у В'єтнам і там може пролити свою кров у боротьбі із комуністами, раптом прогресивні ідеї захопили частину американської молоді. А комуністична пропаганда зробила вже решту, підриваючи в ЗСА авторитет влади і правопорядок у громаді.

Демоліберальні і „реалітетні" кличі є модні і вигідні для горстки безідейної української молоді, бо вони скидають з неї всякі зобов'язання перед країною їхнього походження. Про це ясно свідчить статтейка в „Нових Напрямах" під заголовком: „Програма для СУСТА". А щоб мати спокійну совість, дискредитується ідейність інших, як у статтейці „Український студентський рух". Майстерна це робота наших „старих" реалітетників, які використовують молодь, спантеличену в деяких американських школах.

„Нові Напрями" повні недомовлень, арогантною термінології, напівправди, образ під адресою українських визвольних змагань, заперечування безсумнівних вартостей.

Стільки про газетку, про її редакторів і їхніх покровителів. Але куди поважніше ті справи виглядають у проєкції наступу жорстокого большевицького ворога на українську спільноту в розсіянні. Згідно з засадами діалектичного матеріалізму, наступ комунізму на „буржуазний націоналізм" триває, змінюючи тільки засоби. Про це виразно говорив ред. С. Мудрик у своїй доповіді, з якою він об'їжджав українські осередки в Америці.

Зараз по другій світовій війні большевики стосували методи застрашування, щоб послабити українську еміграцію. Примусова репатріація була основною ціллю большевиків. Потім

Д-р Михайло Кцишнір

БОЛЬШЕВИЦЬКА ФІЛОСОФІЯ

Частина II: Джерела

Зреферувавши підставові тези большевицької філософії, розгляну в цьому розділі її джерела. Не йдеться тут про історичну аналізу, цілком якої було б докладне виявлення, якими шляхами і звідки сучасні большевики отримали ті чи інші доктрини. Ставлю своїм завданням тільки таке розкриття історичних джерел системи, яке

~~~~~  
 підсунено еміграції „непередрішенство”, як за-  
 сіб її духового обеззброєння в наявності коек-  
 зистенційних тенденцій Заходу. Після того  
 большевики почали мордувати політичних емі-  
 граційних провідників різних національностей,  
 щоб обезголовити еміграції. Серед українських  
 провідних постатей згинули з московських рук  
 на тому етапі большевицького наступу С. Бан-  
 дера і Л. Ребет. Однак, терором української  
 еміграції не зламано, і в Москві радикально  
 змінили тактику: почався культобмін, візити  
 „гостей” з України, якими спантеличено бага-  
 тох, зокрема тих, що захворіли на ностальгію.  
 Але наша громада спаралізувала цю затію Мо-  
 скви.

При кагебівських „Вістях з України” друку-  
 ється англійською мовою додаток для заокеан-  
 ської української молоді. Советським фахівцям  
 від пропаганди здається, що наша молода лю-  
 дина, піддана впливові західних демолібераль-  
 них течій, легко зловиться на московський га-  
 чок і визбудеться безкомпромісової ворожості  
 до Москви; що вона може стати помостом для  
 зближення молоді української генерації до Со-  
 ветського Союзу і послабить антисовєтську на-  
 станову української спільноти в діаспорі.

Наше завдання — стояти на сторожі і не до-  
 пустити до того, щоб ця московська затія ма-  
 ла будь-який успіх. Ідеться про те, щоб наша  
 молодь, живучи в демоліберальній атмосфері і  
 спокушувана нашими ж таки доморослими „ре-  
 алітетниками”, не заломилась і щоб вона, за-  
 мість іти за безідейними кличами Сартра, Рос-  
 села, Каму і Маркуса, залишилася вірною  
 ідеям Шевченка, Лесі Українки і Франка.

є необхідне для зрозуміння системи, отже вка-  
 зання головних творів, (зміст яких подають  
 урядові посібники, і головних напрямів думок,  
 з яких тут обговорювана філософія виводиться.

Цей розділ ділю на дві частини. В першій  
 частині розгляну безпосередні джерела, себто  
 авторитети большевицької філософії. Ця філо-  
 софія відрізняється саме тим від інших напрям-  
 ків думки, що в ній виступають автори, тези  
 яких становлять у значно більшій мірі — бо  
 виключно — підставу системи. Цим авторам,  
 себто авторитетам, їх короткому порівнянню під  
 оглядом значення і т. п. — присвячую перший  
 уступ.

Опісля буде конечним обговорення посеред-  
 ніх джерел, себто таких, які мали вплив на су-  
 часну філософію большевиків почерез її авто-  
 ритети, — себто почерез тих авторів, на яких  
 большевики постійно покликаються.

### 1. Безпосередні джерела

В кожному філософічному творі большевики  
 покликаються постійно і тільки на чотирьох  
 авторів, які відіграють у них роль авторитетів  
 в тому самому значенні слова, в якому серед-  
 ньовічні письменники перед Томою з Аквіну  
 вважали церковних письменників і грецьких  
 клясиків. Большевицькими авторитетами є  
 Маркс, Енгельс, Ленін і Сталін. З уваги на їх  
 велетенську роль в большевицькій філософії  
 коротко обгору життя і філософічну діяльність  
 цих чотирьох людей.

1. **Карло Маркс**, з походження жид, народив-  
 ся 1818 року в Трієрі, Німеччина, як син адво-  
 ката. Докторизувався в Берліні 1841 р.; праця:  
 „Різниця між філософією природи Демокрита  
 і філософією природи Епікура”. У той час він  
 належав уже до революційної групи лівих ге-  
 геліянців і, як такий, був прогнаний з міста.  
 Протягом деякого часу редагував „Райніше  
 Цайтунг”, орган гегелівської лівиці, опісля у  
 Парижі співредагував з Арнольдом Руге „Дойч-  
 Францозіше Ярбюхер”, в яких публікував, між  
 іншими, свої критичні праці про філософію  
 права Гегеля. Опісля переїхав до Брюсселю, а

коли його звідтам прогнали, — перебував у різних місцевостях Німеччини, в Парижі, врешті від 1849 в Лондоні, де залишився до смерті в 1883 році.

Письменницька спадщина Маркса не має, за винятком його докторської праці, ані одної філософської. Головні його праці: „Злидні філософії” (1847 — проти Прудона), „Капітал” (I том, 1867, II том виданий 1885 Енгельсом, по смерті Маркса). Разом із Енгельсом — Маркс написав 1845 р.: „Свята Родина, чи пак критика критичної критики” (проти Бруна Баувера) і в 1848 р. відомий „Комуністичний Маніфест”.

Як виходить уже з цього переліку, Маркс був не філософом, а економістом і соціологом, який побічно займався філософією, в міру того, як філософія була потрібна йому в економічно-суспільних працях. В опрацюваннях з ділянки історії філософії цитується Маркса виключно з уваги на створену ним теорію історичного матеріалізму.

2. **Фрідріх Енгельс**, син текстильного фабриканта, народжений 1820 р., отже на два роки молодший від Маркса, був його найближчим співробітником і другом. Замолоду мусів перервати науку в гімназії, щоб працювати в батьківській конторі, а опісля в берлінській торговельній фірмі, як службовець. Служив у війську в Берліні і слухав університетські виклади. З Берліну переїхав до Манчестеру, в Англії, звідти (1844) знов до Берліну і Парижу, де познайомився з Марксом. Від того часу обидва перебували майже постійно разом. По смерті Маркса Енгельс узяв на себе видання його головного твору. Помер 1895 р. у Лондоні.

Енгельс написав більше філософських праць, ніж Маркс: сюди належать передусім „Німецька ідеологія” (видана по смерті), „Переворот в науці, доконаний Дюрінгом” („Анти - Дюрінг” 1878) і „Людвик Фюєрбах і кінець клясичної німецької філософії” (1888). Внаслідок постійної наукової співпраці з Марксом важко деколи відмітити вклад Енгельса у спільні твори, але звичайно його вважають в історії філософії за другорядного мислителя в порівнянні з його другом і майстром. В кожному разі дуже важко вказати на будь-яку оригінальну філософську думку Енгельса.

3. **Володимир Ульянов (Ленін)**, народився в

Симбірську 1870 року, як син шкільного інспектора. Почав студіювати право в 1887 році в Казані, але внаслідок участі в революційному русі був прогнаний з університету й засланий на поселення в селі недалеко Казані. Здобувши дозвіл на поворот, студіював в університеті до 1889 р. В тому році виїхав до Самари, потім до Петербургу, де закінчив юридичні студії. Арештований і засланий на Сибір, був звільнений у 1900 році і виїхав за кордон. Повернувся до Росії під час революції 1905 року, але вже в 1907 мусів знову емігрувати, щоб повернутись тріюмфально в 1917 році. Після т. зв. „жовтневої революції”, розгромивши всякий опір, став необмеженим володарем Росії, якою управляв аж до смерті, 21 січня 1924 року.

Ленін написав багато праць, виданих у багатотомному збірному виданні. І його праці також мають назагал політичний, економічний і суспільний характер, — при чому політика переважає інші ділянки. Однак, він залишив теж кілька творів стисло філософських, з яких найважливішими є: „Філософські зшитки” („Філософские тетради”), збір записок із лектури філософів і „Матеріалізм та емпіріокритицизм” („Материализм и эмпириокритицизм”) (1908), праця, спрямована проти Маха та його російських учнів.

„Філософські зшитки” дають вгляд у філософську культуру і начитаність Леніна. В них передусім обговорені: Маркса й Енгельса „Свята Родина”, Гегеля „Наука логіки”, Лясаля „Підстави мислі Гегеля”, Гегеля „Виклади філософії історії” і „Виклади історії філософії”, Фюєрбаха „Виклади про істоту релігії” і Арістотеля: „Метафізика”.

4. **Йосиф Джугашвілі (Сталін)**, народжений 1879 року в грузинському містечку Горі, біля Тбілісі; його батько був швець селянського походження. Сталін вчився в парафіяльній школі, опісля в православній духовній семінарії. Виключений з неї, присвятився всеціло грузинському революційному рухові. Від 1902 року був кількакратно арештований і засуджений, але завжди втікав з тюрми чи з заслання. Від початку революції був близьким співробітником Леніна, а по його смерті став абсолютним диктатором Росії і окупованих нею країв. Користуючи з тієї влади, вимордував майже всіх

товаришів Леніна і мільйони людей винищив по тюрмах і концтаборах. До кінця свого життя, себто до березня 1953 р., був головою ради міністрів ССРСР і генеральним секретарем ЦК КПСС.

Філософічний доробок Сталіна значно скромніший, ніж його попередників: головну позицію становлять „Основи лєнінізму” (1924) і IV розділ „Короткої історії комуністичної партії” — про діалектичний і історичний матеріалізм (1938).

5. Зіставляючи наведені вище дані про чотирьох авторитетів большевицької філософії, легко ствердити, що ніхто із них не був філософом із професії, а тільки один Маркс дістав філософічну освіту в університеті. Ленін скінчив, щоправда, в дуже важких умовах, — право, натомість Енгельс і Сталін є недоуками. Сталін завдячує свою систематичну освіту православній духовній семінарії, яку не закінчив.

Під часово-простірним оглядом ситуація представляється так, що перша пара, а саме Маркс і Енгельс, вже не живуть тоді, коли друга пара, Ленін і Сталін, починають читати їх твори. Два перші є людьми німецької культури, два другі були виховані в Росії. Отже, між Марксом і Енгельсом, з одного боку, і Ленінін та Сталінін, з другого боку — великий відступ в часі, в просторі і в культурі.

Що більше, обидва російські большевики не визнають жадних посередників між собою і засновниками соціалізму: в советській літературі нікого іншого поза чотирма наведеними вище не цитується як авторитет. Навіть Георгія Плеханова, що, як відомо, відіграв велетенську роль у нав'язуванні зв'язків між західнім соціалізмом і новочасним большевизмом, оцінено як неправовірний (С/1955 — 375 — С/1963 — 348).

Цей факт вельми важливий для зрозуміння деяких рис большевицької системи, зокрема її закостенілості й не-європейських елементів, що проявляється в її загальній поставі, в протиставленні до марксо-енгельсового соціалізму.

Алеж самі большевики безупинно твердять про єдність так званого марксизму-лєнінізму, чи пак марксизму-лєнінізму-сталінізму. „Короткий курс історії Всесоюзної Комуністичної Партії”, який ми вживали тут, між іншими, за

підставу, був написаний саме в тій цілі, щоб доказати єдність думки цих чотирьох авторитетів (С 169: „В „Короткому курсі” показані нерозривна єдність, цілісність і переємність учення Маркса і Леніна, єдність марксизму-лєнінізму...”).

Залишаючи тут на боці справу вирішення, чи воно справді так, — звернімо увагу на фактично цитовані джерела. Виявляється, що головна частина космологічних доктрин походить із Енгельсового „Анти-Дюрінга” („Геррн Дюрінгс Умвельцунг дер Віссеншафтен” — 1877), теорія пізнання майже в цілості з „Матеріалізмом і емпіріокритицизмом” (1909) Леніна, тоді як історичний матеріалізм і, в зв'язку з тим, аксіологія, головню вибрані з Маркса. Принаймні ці три джерела постійно цитують так Сталін, як і „Філософічний словник”. Отже, абстрагуючи від правильності інтерпретації Марксових тез Ленінін, а потім Сталінін, можемо признати деяку слухність назві „марксизму-лєнінізму”, бо насправді думки Маркса і Леніна дають (частинно почерез Енгельса) підставу большевицькій системі. Натомість додання прізвища Сталіна до попередніх двох було тільки переборщеним компліментом Сталінові під час його диктаторства, бо, крім наведення змісту тез своїх попередників у невеликій брошурі, його вклад думки в большевицьку філософію ледве чи можна додати.

Щодо згідності Леніна і сучасної большевицької філософії з марксизмом, то належить підкреслити тільки один деталь: коли навіть большевики викривили світогляд Маркса й Енгельса, то не в напрямі наближення його до ідеалістичного і взагалі європейського погляду і метод. Засади марксистського матеріалізму, соціологічного детермінізму і т. п. вповні збережено, як це видно хоча б тільки з числа цитованих текстів із відповідних праць Маркса й Енгельса.

ЧИТАЧУ! ЗРОБИ ДАРУНОК ПРИЯТЕ-  
ЛЕВІ: ПЕРЕДПЛАТИ ДЛЯ НЬОГО „ВІС-  
НИК” — ОРГАН ГОЛОВНОЇ УПРАВИ  
ОРГАНІЗАЦІ ОБОРОНИ ЧОТИРЬОХ  
СВОБІД УКРАЇНИ.



## МІСІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ

В Об'єднаних Націях повторюється раз-у-раз відома гра: ЗСА — проти участі червоного Китаю в ОН, а Москва — за. В дійсності ж ніхто так не боїться зустріти в ОН китайську комуністичну делегацію, як більшовики. Бо китайці можуть з того міжнароднього форуму виявити російський імперіалізм, а від Заходу такої неприсмности годі сподіватися.

Наради в Женеві виплодили договір про заборону продукувати ядрову зброю державам, які її ще не мають. Цей договір між ЗСА і ССРС був несподіванкою для тих держав, бо розмови відбувалися в таємниці і без консультацій з союзниками. У висліді договір ніби існує, ніби ні. Його підписали лише деякі малі держави, а Москва досі не ратифікувала.

Оце принесла преса нову несподіванку: договір про заборону вживати морське дно для мілітарних цілей, про заборону влаштувати там магазини ядрової зброї і причалювати підводним човнам, узброєним атомовими головками. І тим разом розмови велися лише між ЗСА і ССРС. Обидві потуги ще не договорилися, чи вільна зона, у якій можна магазинувати атомову зброю, охоплюватиме три чи дванадцять миль від берегів.

Недавно відбулися в Пейпінгу наради Косігіна з Чу Ен-лаєм. Вислід їх невідомий. Дехто догадується, що до злагоди не дійшло, інші пояснюють, що дальші закиди китайської преси в сторону Москви призначені на внутрішній вжиток, щоб зберегти обличчя перед низами. Ліві коментатори піддають думку, що Пейпінг має намір вманеврувати Москву і Вашингтон у воєнний конфлікт, щоб самому опанувати світ. Це може бути так, але можливо, що такі аргументи інспіровані Москвою, щоб переконати Америку в konieczності тіснішої співпраці і навіть союзу з ССРС.

Можливо також, що обидві комуністичні потуги домовилися щодо спільної дії проти капіталістичного світу. В такому разі Азія стала б тереном впливів комуністичних союзників з повним виключенням Заходу, сателіти і поневолені Москвою народи втратили б можливість

навіть найменшої політичної чи національної дії, Африка опинилася б у поважній небезпеці, п'яті колони діяли б ще сильніше, як тепер, рішення американського Уряду захиститися проти небезпеки натрапили б на ще більший спротив „незадоволених”, як це бачимо тепер у відношенні до В'єтнаму. Непевним було б положення Західної Європи, в якій зросли б настрі, що покриваються кличем „краще червоний, як мертвий”. Для нас цей клич не новина. В 1943 році, коли творилася УПА і Дивізія, появився несподівано подібний клич: ”волю бути ціле життя боягузом, як нині мертвим!”

Бувають ситуації, в яких не можна втекти від відповідальности. Ситуації короткотривалі, під час конфліктів, і ситуації, що тривають роками й десятками років. Однак, боротися за свободу і державність потрібно не тільки тоді, коли гримлять гармати, але й у час так званого миру.

При цьому мусимо:

— уважно стежити за міжнародніми політичними подіями і робити з них відповідні висновки;

— бути готовими до дії у всіх можливих ситуаціях;

— непохитно стояти на засаді права нашої нації на свободу та незалежність і бути невідлеглими будь-яким стороннім чинникам.

Активно протиставлячись розкладові зсередини типу „професорських листів” і контактів з московськими висланцями, борючись з асиміляцією і творячи культурні цінності, наша еміграція в обличчі наближення воєнних конфліктів мусить збирати всі свої сили, щоб бути готовою відіграти в них власну ролю.

Деякі дипломатичні потягнення ЗСА не вказують на дійсне положення у міжнародній політиці. Намагання вдержати „статус кво” — це одне, а збросневі перегони з ССРС — це друге. Бо політика ЗСА керується емпіризмом і уникає крайніх ідей. Однак, геополітична ситуація в Азії і Європі при агресивній політиці Росії можна привести до того, що Америка і

Захід поставлять ставку на свободу поневоле-них Москвою народів.

Мусимо звертати увагу не на сантименти (наприклад, заяви в пресі, що „ми — проти війни”), а на основні інтереси української нації. Про „статус кво” дбають держави, що вийшли переможно з другої світової війни. В разі нової війни вони можуть зазнати великих втрат або й втратити свою незалежність. Україна навіть у мирний час поносить надзвичайно тяжкі втрати біологічного характеру і, при збереженні „статус кво”, не може мати ніяких надій на визволення. Можливість революції в СРСР у мирний час дуже мала, бо большевики розбудували перфектну тоталістичну систему, в якій нема місця навіть на довготривалу „відлигу”, хоч би й подиктовану інтересами партії і цілості імперії. Хібащо „двірцевий переворот”, який розв’язав би ланцюгову реакцію на периферіях імперії, що вибухнули б національними революціями. Надії на зміни у психіці технократичної генерації — це ще одна утопія.

Малі європейські держави тривожаться своїм майбутнім. Стовідсоткової певності щодо „миролюбства” Москви не має ніхто. Не мають вони і гарантій, що друга потуга стане в їх обороні. А ми не маємо навіть ніякої певності, що задержимо ті національні вартості, які здобули від ворога. Таке положення окреслює наше ставлення до справи миру чи війни. На розвиток подій в тому чи іншому напрямі ми ніякого впливу не маємо, і не в нашому інтересі провадити будь-яку пропаганду в цій справі. Зате ми мусимо мати чітко з’ясовану відповідь на питання: що є нині і що буде завтра в інтересі України?

Наше завдання — досягти повної безпеки нашої нації. Звичайно гарантом безпеки є мир, але що ми маємо робити, коли в часі миру наша нація стоїть на грані біологічного знищення, яке є ціллію московського імперіялізму (злиття нації)? Безправ’я і нищівний большевицький догматизм ведуть до її повільної смерті. І чим є національні сили спротиву з огляду на терор і можливості режиму?

Захід мовчав, коли московські большевики виморювали голодом мільйони нашого населення, коли розстрілами й засланнями нищили нашу духову еліту. А що буде завтра і по-

завтра? Чи не раділи б ми, якби на Москву впала атомово бомба? Хоч це означало б початок третьої світової війни...

Реакція на злочин у політиці залежить від способу dokonування злочину. Повільне і тихе, воно не викликає ніякого відгомону. Їздили наші земляки з еміграції на Україну в той час, коли там проходили арешти і виносилися вирокки у закритих судових процесах. А в той же самий час туг, на еміграції, приймали „дорогих гостей” — висланців НКВД і цілувалися з ними. І так звані професори переводили вільний час на розмовах з „любезними” представниками ворога у Нью Йорку і у Вашингтоні.

Колісь наші козаки вигибали тисячами при будові Петербургу. Якби не було революційного 1848 року в Європі, може не було б і армії УНР у 1918-му році. І так у морі малоросів воювали за Україну тільки десятки тисяч українців.

Мадяри, поляки, чехи мають просоветські режими, але вони мають такі чи інші держави. Держави ми не маємо, але у світовому конфлікті роля України буде засадничою. Її геополітичне положення є критичне не тільки для нас, але й ще більше для московської імперії. Без України Московщина не може залишитися імперією.

Перед Заходом у час кризи ми мусимо виступати не з жалями, не з убогістю колгоспів та з наріканнями, а з твердим рішенням раз на завжди забезпечити свою націю від смерті власною державою і остаточно завернути Москву до її етнографічних границь.

Ми не можемо мати впливу на батьківщину, коли наші земляки в Україні його не мають. Зате можемо мати впливи на Заході.

Напруження у міжнародній політиці зростає, зміни можуть прийти з блискавичною швидкістю у позитивному або негативному для нас напрямі. В цьому важливість опрацювати нашу тактику, як засіб до мети, як місію української еміграції.

~~~~~  
Ч И Т А Й Т Е,

П Е Р Е Д П Л А Ч У Й Т Е,

„В І С Н И К”!

~~~~~

В. Давиденко

В ДЗЕРКАЛІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ВІЙНИ

Протягом 24 годин на добу в атмосфері Землі ширяться, перехрещуються і зударяються ся радіохвилі, висилані як невидимі батальйони і дивізії вояків, що мають своїм завданням полонити людські серця і душі. Берлін, Каїро, Мадрид, Атени і десятки інших міст та країн, а понад усім Москва, Пейпінг і Вашингтон витрачають сотні мільйонів доларів на психологічну, чи пак ідеологічну війну, що невпинно триває, не залишаючи видимих слідів на невидимих побоїшвищах.

Глушення надавань надпотужних американських радіовисилень вимагає величезних коштів, а тому практикується комуністичними державами лише у виїмкових випадках. Зрештою ті глушення дають той самий низький ефект, що його під час другої світової війни давали творені навколо великих міст заслони з аеростатів.

Нині в Советському Союзі теоретично немає людини, якої б так чи інакше не досягала інформація, надавана з Заходу зрозумілою йому мовою. При сучасному розвитку радіотехніки кожний советський громадянин того ж дня може довідатися про вибори нового президента в Америці, про втечу з СРСР Світлани Алілуєвої, про бурхливі демонстрації студентів у Гарвардському університеті, „В'єтнамський мораторіум”. І тому в ідеологічній війні перед друкованим словом на перше місце виходить радіо. Тому Москва і Пейпінг обмежують найсуттєвіші потреби поневолених ними народів, щоб будувати нові й нові радіовисиленьні, щоб заливати своєю пропагандою всі країни і континенти.

„Культурний обмін”, якого так добивається Москва, виключає обмін ідей. Про це перший заявив, посилаючись на Леніна, Хрущов, а тепер це саме стверджує Брежнєв. І англійський комуніст Моріс Корнфорт у своїй книжці „Марксизм і лінгвістична філософія”, перекладеній минулого року на російську мову, також додає у цій справі свій голос, пишучи: „Хоч комуністи допускають і вітають переговори та компроміси у сфері державних відносин, вони не можуть іти на переговори і компроміси в

сфері ідей. Тут іде битва, яка не знає перемир'я”. При цьому він наводить такі слова одного із засновників італійської комуністичної партії Антоніо Грамші: „Війна ідей тим відрізняється від звичайної війни, що у війні ідей треба вступати в бій там, де противник сильніший, тоді як у звичайній війні треба шукати у противника слабкі місця, щоб учинити прорив”.

Отже, ідеї, згідно з розумінням комуністів, треба накидати людині без дискусій, їх треба людині защеплювати всіма можливими способами, навіть терором. І тому у себе „вдома” вони мають КГБ, а там, де рука чекіста-пропагандиста не сягає — „переполіскують мозки”.

Одним із найважливіших відділів ЦК КПСС є т. зв. Агітпроп — Відділ Агітації і Пропаганди, що густою сіткою своїх резидентів вкриває весь СРСР, підключається до КГБ-МВД і через Головне Розвідче Управління контактується з комуністичною агентурою по всіх країнах світу. Професійних пропагандистів в СРСР десятки тисяч, а непрофесійних — кілька мільйонів, бо кожний член і кандидат партії, кожний комсомолец мусить постійно пропагувати рішення і постанови КПСС в установі, фабриці, колгоспі і школі, мусить бути отим маленьким партійним рупором, що не дає вийти пересічному громадянину зі стану своєрідної гіпнози, в якому тримає його пропаганда.

Слово „пропаганда” в советській енциклопедії тлумачиться як „детальне роз'яснення ідей, учень, поглядів”. Але в советському словнику чужомовних слів до цієї дефініції ще додається, що пропаганда — це „могутнє знаряддя класової боротьби”, інакше кажучи — знаряддя комуністичної партії в боротьбі з усім, що не є комуністичне.

Першим конструктором цього знаряддя партії був Ленін. Бо власне він, а не Маркс і не Енгельс, ще на еміграції визначив засади комуністичної пропаганди і створив той специфічний пропагандивний жаргон („соціал-зрадники”, „запроданці капіталу”, „капіталістичні акули” та ін.), який його учні розвинули до крайніх меж у роках сталінського панування.

його зовнішню політику (натяк на окупацію Чехо-Словацьчини — В. Д.), розхитати політико-економічні основи країн соціалізму. Використовуючи різноманітні системи психологічної зброї, а спеціально інтелекцію старіються переконати, що марксизм-ленінізм застарів і не має майбутнього”.

Виходить зі слів Здорова, що на Заході, передусім в ЗСР, створився єдиний фронт, реакційних кол” з єдиною програмою інтелекційної війни, а очолені Москвою комуністичні країни мусять лише відбивати напад, поборювати, як висловлюється цей учень Леніна-Сталіна, “чорнийтний опіум”, яким заливає їх Захід, викривати неправду, ширену тими колами.

Проте, сам же совєтський експерт мусить визнати, що серед численної армії соціологів, журналістів капіталістичних країн є й тверезо мислячі, критично настроєні, суб’єктивно чесні люди”, які — скажемо вже ми — свідомо чи несвідомо, з адріюстичних мотивів чи за московські гроші допомагають комуністам утримувати російську імперіалістичну імперію. І таких людей є стільки, що гої ї думати про якісь “єдиний фронт”.

Що більше, Здорова пише: “Ні в питаннях теорії, ні в питаннях практики буржуазна пропаганда не має якогь абсолютної (?) едності. Це пояснюється як певними національними традиціями, так ще більшою мірою тим, що за спиною тих чи тих редакцій і наукових установ стоять різні політичні сили, між якими точиться гостра боротьба”.

Значить, у психологічній війні з одного боку виступає проти Заходу суцільний комуністичний фронт, колосальна пропагандна машина, керована однодумцями, а з боку Заходу діють розпорошені, взамоворожні сили, дармащо його матеріяльні можливості незрівнянно більші. Та й гої заперечити слушність ствердження американського автора В. Дайзарда, який у своїй книжці “Стратегія правди” характеризує зусі західно пропаганду, як “балатан”, в якому ідеться не так про ідейні цінності вільного світу, як про гоїні антикомунізм. А це, мовляв, не має бажаного наслідку.

Хоч щодо ідей, то згаданий совєтський експерт з неприхованою радістю підчуває ось таку п’ятку з книжки Дж. Кеннеді “Стратегія миру”: “Ми, наша нація, відчуваємо тепер по-

З допомогою пропаганди і агітації більшевики прийшли до влади. Їхня пропаганда в частках існування совєтської влади, як відомо, захопила широкі верстви населення в різних районах колишньої царської імперії, одіянючи селянам землю, робітникам — фабрики, поневоленим народам — право на державну незалежність. Комуністична пропаганда знаходила широкій відгомін поза межами ССР. Шойно після смерті Сталіна, коли перед усім світом розкрились неімовірні злочини його і успадкованої ним від Леніна системи, захиталася в своїх основах монументальна ленінсько-сталінська Велика Брехня.

Згаданий вище М. Корнфорт пише, що для того, щоб виграти війну ідей в умовах мирного співіснування капіталізму і соціалізму, треба не просто розбити опонента, але й конструювати соціалістичне суцільство з його провітанням, братерством і свободою, так щоб його перевага була очевидною”. Смішний і навіть англійський комуніст Корнфорт! Яким провітанням жалюгідної колгоспної системи і промисловості, яким братерством у своєму кастровому суцільстві, якого свободою при наявності мордовських таборів і постійному глушінні нових ідей більшовики можуть похвалитися? Тож їм і залишається тільки демаргоїчна, мавна, безоглядна пропаганда і пропаганда, якою вони утворюють свою дипломатію, свою літературу, своє мистецтво.

Наскільки дошкудляє кремлівським правителям кожне свіже, правдиве слово, кожна думка, що не вкладається в підручник політракоти, свідчать потоки бруталної лайки проти інкалдумачих у їхніх промовах на всякого роду з’їздах, бо кожна не апробована в Кремлі думка захитує струхлявілу совєтську державну систему. Тож совєтські “інженери душі” з радійосигналь, з редакцій газет і журналів аж із ширини пнуться, боронячи червону імперію від розвалу.

Совєтський експерт від справ пропаганди В. Здорова в кнєвському “Дніпрі” (вересень 1969) пише, що, реакційні кола Заходу розор-тають глибокальну психологічну війну проти ССР і світового комуністичного руху”, нама-гаються дискредитувати Совєтський Союз і

требу більшу, ніж потреба в атомовій, фінансовій, промисловій і навіть людській силі — це потребу в силі ідей”.

Як би воно там не було, психологічна війна, часом вщухаючи, часом знову розпалюючись, триває і втягує в себе, крім численних вояків-пропагандистів, дедалі більше старшинського складу — дослідників теорії пропаганди, соціології, соціальної психології. І, як на кожній війні, різні бувають вояки і старшини. Советський експерт признається, що він, мовляв, не хоче представляти справу так, ніби „всі праці, які беруть на своє озброєння буржуазні пропагандисти, написані з антикомуністичних і антинаукових позицій”. Отже, советський експерт з виразною прихильністю оцінює діяльність в користь Москви західних „старшин” — демо-лібералів.

Це — дуже цінне признання, яке у великій мірі пояснює неуцелітність західної пропаганди і часті прориви на фронті ідеологічної війни, про які писав Антоніо Грамші, — прориви, породжувані не тільки невмінням воювати, а й свідомими замірами, навіть безпосередньою диверсією.

Кажуть, що добра радіовисильня вартісніша за атомовий підводний човен. Чи можна порівняти радіовисильні „Голосу Америки” і Радіо-Свободи з флотилією атомових підводних човнів, озброєних могутніми ракетами? Напевно таке порівняння викликало б іронічні усмішки у самих працівників цих радіовисильень. Бо на советські пропагандивні ракети, начинені дезінформацією, крайньою демагогією, на советську потьомкінськими методами ведену пропаганду Захід відповідає з такою надмірною обережністю і часом недоречною „об’єктивністю”, з таким очевидним страхом, щоб занадто не вразити противника, яким зовсім не місце на побойовищі психологічної війни.

Відомий англійський теоретик пропаганди Л. Дуб у виданій ще в 1949 році книжці „Суспільна опінія і пропаганда” заявляв, що в англосаксонських країнах найдошкульніший спосіб образити людину — це назвати її пропагандистом. А американський дослідник В. Павелл казав, що „в буденній мові пропаганда — непристойне слово”, яке стараються заступати словами „інформація” чи „комунікація”.

Дивна річ: американці створили в останніх десятиріччях максимально ефективну, контрольовану законом комерційну рекламу, яка емоції „сірої людини” може довести до такого напруження, що вона, як висловився один письменник-гуморист, схоплюється з-перед екрана телевізора і біжить до крамниці, щоб негайно купити рекламований продукт.

Якщо у конвенціональній війні легально застосовують найжахливіші засоби нищення, то чому в психологічній війні, у війні ідеологій не стосувати бодай у якійсь мірі ефективні, випробувані в масовій практиці засоби комерційної реклами. Очевидно, щоб „продавати” конструктивні ідеї і поборювати злі ідеології. Покладатися ж на „знавців” психології і похвалитися перед советськими громадянами високим стандартом життя — домами, автами, пральними машинами — це значить лише озлоблювати їх, неспроможних у себе всі ці блага придбати. Їхати на „голому антикомунізмі”, не протиставляючи комунізму нічого, крім свого „способу життя” і „голового космополітизму” — це значить знову ж таки обурювати народи, у яких Москва відбирає їхні мови, культури і традиції, яких позбавила власних держав. А замовчувати Бога — це значить потурати советській антирелігійній пропаганді.

Для того, щоб війну виграти, треба кинути проти ворога всі сили і засоби, використати всі можливості, щоб його перемогти. Приклад В’єтнамської війни — гіркий приклад. Чи хоче Захід війну виграти?

Очевидно, специфіку української пропаганди на еміграції, її засоби, можливості і цілі ми тут не заторкуємо.

КОЛИ ЇХ ПОВІСЯТЬ?

Московська „Комсомольська Правда” з 29 жовтня, пригадуючи Нюрнберзький процес, наводить такий витяг з обвинувального висновку Міжнародного воєнного трибуналу:

„На деяких окупованих територіях, анектованих Німеччиною, обвинувачені методично і неухильно намагалися асимілювати ці території з Німеччиною в політичному, культурному, соціальному і економічному відношеннях. Обвинувачені намагались знищити попередній національний характер цих територій”.

Цих обвинувачених на Нюрнберзькому процесі 1945 року повісили. Нині кремлівські ватажки доконують на окупованих Москвою територіях ті самі злочини. Коли їх повісять?

Іван Левадний

КИЇВ У 1919 РОЦІ

1919 рік зустрів Київ як столиця Самостійної Української держави. Після недавнього відходу останніх німецьких частин, вся влада належала українському урядові — Директорії УНР.

В обігу була українська валюта. Новою грошовою одиницею замість карбованців, що відповідали російським рублям, стала гривна, назву якої взято з княжих часів.

Національно-культурне життя столиці підносилося. Численні російські монархічні клуби та організації, що розмножились були за гетьманської влади, притихли. На Різдво „Молодий Театр” під керівництвом Леся Курбаса поставив „Вертепне дійство”, відтворюючи на сцені ляльковий вертепний театр в такій мірі, що артисти не лише наслідували, але й копіювали ляльки.

Урочисто відзначено 25-ліття поетичної творчості Миколи Вороного: з особливим успіхом виконано „Легенду” на слова ювілята, музику до якої скомпонував Микола Леонтович, а проспівав Український Національний хор під диригуванням Олександра Кошиця.

Вже на початку січня преса принесла радісну вістку, що Західньо-Українська Національна Рада в Станиславові 3 січня ухвалила закон про об'єднання з УНР і висилає свою делегацію на скликаний у Києві Трудовий Конгрес, який мав бути передпарламентом України.

У заповіджений день 22 січня Київ вкрився синьожовтими прапорами і прикрасився плякатами із зображенням візерунків у стилі козацького барокко. На Софійському майдані побудовано тимчасовий пам'ятник Соборности у вигляді великої колони з тризубом нагорі.

Зрання маси людей заповнили майдан св. Софії та прилеглі вулиці. Маршували військові частини. Їхали авта з представниками чужоземних держав та галицькими делегатами. Вигуками „слава! слава!” зустріли маси киян відкрите авто, в якому сиділи Симон Петлюра і Володимир Винниченко. Головний отаман був у синьому козацькому жупані і сірій шапці з червоним шликком. Голова Директорії — в чорному плащі і капелюсі з паличкою, яку тримав у руці.

На майдані делегати УНР і ЗУНР обмінялись грамотами про об'єднання всіх українських земель. В урочистій тиші прозвучали історичні слова універсалу Директорії:

„В імені Української Народньої Республіки проголошує Директорія всьому українському народові велику подію в історії нашої української землі. Дня 3 січня 1919 року в місті Станиславові Українська Національна Рада Західньо-Української Народньої Республіки як представниця волі всіх українців бувшої Австро-Угорщини і як найвищий їх законодавчий орган, святочно проголосила з'єднання Західньо-Української Народньої Республіки з Українською Придніпрянською Народньою Республікою в одну суверенну народню республіку. Вітаючи з великою радістю цей історичний крок наших західніх братів, Директорія Української Народньої Республіки рішила прийняти до відомця це з'єднання і ввести його в життя згідно з умовами, які означено в рішенні Української Національної Ради з дня 3 січня 1919 року. Віднині зливаються водно віками відділені одна від другої частини України — Галичина, Буковина, Угорська Русь і Придніпрянська Україна в одну Велику Україну. Сповнилося відвічне мрії, для яких жили і за які вмирали найліпші сини України. Віднині є тільки одна независима Українська Народня Республіка. Віднині український нарід, увільнений могутнім поривом своїх власних сил, має змогу об'єднати всі зусилля своїх синів для створення нероздільної незалежної Української держави на добро і щастя українського народу”.

Проголошений текст універсалу був зустрінутий оваціями, оплесками і співом національного гимну.

У приміщенні Київської Опери від 22 до 28 січня відбувався Трудовий Конгрес. Мавши серед делегатів 65 представників Галичини, Буковини і Закарпаття, він набув усіх ознак соборности. Конгрес схвалив закон про тимчасову форму української влади і доручив Директорії додержуватись її, висловив протест проти „диктатури пролетаріату”, запровадженної на частині українських земель, і схвалив текст універсалу, в якому сповіщав усьому світові, що український нарід не допустить будь-чийого зазіхання на його добро, незалежність і самостійність.

Але за Дніпром уже ревіли большевицькі гармати і 4 лютого Директорія змушена була залишити столицю. 5 лютого до Києва ввійшли большевики.

Населення столиці зі страхом і ненавистю зустрівало непроханих гостей, добре відомих з минулорічних кривавих розправ Муравйова. Першим заходом нової влади було зруйнування обеліску Соборности на Софійському майдані.

Київ став столицею советської України. Тут оселився советський уряд на чолі з Християном Раковським, румунським жидом. В обіг пущено советські рублі.

На Великій Підвальній вулиці недалеко Золотих Боріт розташувалась ЧеКа. Діяльність її позначилась масовими розстрілами населення. Одного дня кияни обложили будинок ЧеКа, щоб розправитись з її урядовцями. Спроба не вдалась, бо було викликане військо, але ЧеКа перенесли на Печерське, під охорону військових частин.

Нова влада перейменовувала вулиці і майдани, що носили імена царів і царських достойників або релігійні назви. Тепер вони дістали імена російських революціонерів, закордонних комуністів або, навіть, українців, що служили комуністичній партії.

Знаціоналізовано всі театри. Улюбленець киян — оперовий театр 12 березня 1919 року був названий державним театром імени Карла Лібкнехта, в пам'ять забитого два місяці перед тим у Берліні комуніста, який ніколи не був у Києві і не мав нічого спільного з оперовим мистецтвом.

Кияни вірили в скоре повернення української влади. З уст в уста переказувались оповідання про подвиги одчайдушного поета Григорія Чупринки, який, залишившись у підпіллі, очолив протисоветське повстання в Броварських лісах. Не маючи змоги здушити повстання, большевики заарештували матір і сестру Чупринки, які мешкали в Києві, і погрожували розстріляти їх, коли Чупринка не піддасться. Не бажаючи наражати життя рідних на смерть, повстанський ватажок рішився на розпучливий вчинок. Він розпустив свій загін, доручивши кожному повстанцеві зі зброєю йти за своїм бажанням, а сам на коні поїхав до Києва. Заарештований при в'їзді до міста, він став перед судом, який виніс йому вирок смерті. Але його матір і сестру звільнено.

Під тиском громадянства, яке вступилося за Чупринку, новий окупант, який ще не почував

себе в силах на Україні, переглянув справу Чупринки, змінив йому розстріл на ув'язнення і заслав у Кожухівський концентраційний табір під Москвою.

1-го травня уперше в Києві проведено відзначення Дня Праці на зразок робітничих свят у західних країнах. З нагоди цього свята, що стало у большевиків урядовим, у Києві відкрито вісім пам'ятників-погрудь, серед них пам'ятник Шевченкові, поставлений на площі біля Купецького саду.

На Володимирській вулиці і на Хрещатику споруджено тріюмфальні брами. Вулицями їздили запряжені волами вози, з яких роздавали агітаційну большевицьку літературу.

15 червня відбулась київська міська конференція комсомолу, учасники якої проголосили себе зобілізованими на фронт проти Денікіна. Але армія Денікіна була ще далеко, а українські повстанські загони діяли на віддалі 50 кілометрів від Києва. У червні загін комсомольців, переважно жидів, у складі 90 осіб на чолі з Шейніним і Ротманським виступив проти повстанців. Під Трипіллям отаман Зелений цей загін цілковито розгромив: з 90 учасників врятувалось лише шість.

Київське населення вірило в повернення української влади. Говорили про героїчні змагання в Галичині, про офензиву на Львів, про Вовчухівську операцію, про Чортківський пролом, про армію УНР, що зосередилась на Поділлі. Болісно зустріли вістку про загибель у Києві відомого мистця Олександра Мурашка.

Тим часом культурно-мистецькі сили заходилися створити в Києві український оперовий театр. За згодою Всеукраїнського Музичного комітету засновано театр державної української музичної драми, який очолили режисери Лесь Курбас і М. Бонч-Томашевський. Головним диригентом запросили М. Багриновського, а мистцем-декоратором став Анатоль Петрицький. До артистичного складу ввійшли: Марія Литвиненко-Вольгемут, Малишко, С. Бутовський, М. Колесник, С. Дурдуківський, Є. Холщевників та інші. Для відкриття сезону вибрали оперу „Утоплена” Лисенка. Рівночасно почалась праця над підготовою опер „Галька” Монюшки і „Тарас Бульба” Лисенка. Замовлено також переклади на українську мову текстів опер „Аскольдова могила” і „Князь Ігор”.

Поставою опери „Утоплена” відкрилась 17 серпня Українська музична драма на Мерінгівській вулиці. 19 серпня відбулась балетна вистава, складена з балетів „Азіяде” Гютеля і „Мрій” Шопена та хореографічних етюдів. Опера „Утоплена” була повторена 21 і 23 серпня, а балетна вистава 24 серпня. Призначена на 30 серпня прем'єра опери „Галька” в постанові Леся Курбаса не відбулася, бо саме того дня змінилась в Києві влада.

Зі скупих газетних повідомлень, а головню з усних переказів населення Києва знало про рух об'єднаних українських армій на столицю.

З наближенням українських військ був створений комітет оборони в складі Ворошилова і латишів Петерса та Лаціса. Останній як голова ЧеКа відзначався особливою жорстокістю. В Києві лютував терор, в гаражі при Садовій вулиці 5 на Печерську щодночі відбувались масові розстріли.

Советські гроші знецінювались і ціни на харчі зростали. В останні дні большевицької влади фунт хліба коштував 165 рублів. Преса кричала про „куркульського батька” Петлюру, про „золотопогонних генералів, що намагаються знищити здобутки революції”, і закликала пролетарів до зброї. Але кияни чекали і вірили в скорий кінець лиха.

Після завязаного бою коло станції Боярки українські війська 29 серпня вийшли на лінію Петриківці — Святошино — Жуляни — Совки, звідки вже бачили золоті бані лаврських церков.

31 серпня українські війська вступили до Києва. На Фундуклівській вулиці коло Оперного театру стали обози УГА. З квітами і сльозами радості на очах вітало вояків населення. Столиця прикрасилась національними прапорами.

Але з-за Дніпра поспішали до Києва також частини генерала Денікіна, що намагались першими здобути місто. Ввійшовши під плащиком нейтральности, вони zorganizували місцевий монархічний чорносотенний елемент і підбурили його до виступу проти українських військ. Почалась запекла вулична боротьба. На Хрещатику коло Думи дійшло до кулеметного двобою між українцями і денікінцями.

Непідготована до вуличних боїв, не бажаючи нищити міста, українська армія залишила

Київ, і столиця України опинилась в руках російської монархічної вояччини.

У першому числі відновленої російської громадницької газети „Киевлянин” цілу першу сторінку займали портрети Денікіна і його звернення до населення з викладом основ національної політики нової влади*):

„Доблестю і кров'ю армій одна за одною визволяються російські області від ярма безумців і запродавців, що дали обдуреному народові рабство замість щастя та свободи. До стародавнього Києва, матері городових, наближаються полки в нестримному прагненні повернути російському народові єдність, яку він утратив, ту єдність, без якої великий російський парід, знесиленний і розпорошений, втрачаючи молоді покоління у братовбивчих міжусобицях, не в силах був би відстояти свою незалежність; ту єдність, без якої неможливе повне і правильне господарське життя, коли північ і південь, схід і захід просторої держави у вільному обміні несуть один одному все, чим є багатий край, кожна область; — ту єдність, без якої не створилася б могутня російська мова, в рівній частині зіткана віковими зусиллями Києва, Москви і Петрограда.

Бажаючи знесилити російську державу перед тим, як виповісти війну, німці задовго до 1914 року прагнули зруйнувати викувану в тяжкій боротьбі єдність руського племені. З цією ціллю вони підтримували і роздмухували на півдні Росії рух, що поставив собі за ціль відокремлення від Росії її дев'ятьох південних губерній під іменем української держави. Прагнення відірвати від Росії малоросійську вітку російського народу не залишене і понині. Колишні ставленці німців — Петлюра і його співбійці, що покладали початок розчленуванню Росії, продовжують і тепер здійснювати свою злу справу створення самостійної української держави і боротьби проти відродження єдиної Росії.

Однак, від зрадницького руху, спрямованого на розподіл Росії, необхідно зовсім відрізняти діяльність, пояснену любов'ю до рідного краю, до його особливостей, до його місцевої старовини і його місцевої народньої мови. З огляду на це, в основу устрою областей Півдня Росії і буде покладено начало самоврядування і децентралізації при неодмінній повазі до життєвих особливостей місцевого побуту.

Залишаючи державною мовою на всьому просторі Росії мову російську, вважаю зовсім неприпустимим і забороняю переслідування малоросійської народньої мови. Кожний може говорити в місцевих установах, земських, урядових місцях і суді по-малоросійському. Приватні школи, утримувані на приватні кошти, можуть вести виклади будь-якою мовою. В урядових школах, якщо знайдуться охочі учні, можуть бути влаштовувані лекції малоросійської народньої мови в її класичних зразках. У перші роки навчання в почат-

*) Подається в перекладі з російського.

ковій школі може бути дозволене вживання малоросійської мови, щоб полегшити учням засвоєння перших початків знання. Також не буде ніяких обмежень щодо малоросійської мови у друку”.

Під зверненням стояв підпис — головнокомандувач збройних сил Півдня Росії генерал Антон Денікін.

Так виглядала розв'язка національного питання на Україні в інтерпретації ватажка монархічних військ „Півдня Росії”. Але всі його запевнення про національну автономію і пошану до народної мови, яку він боявся навіть назвати українською, в редакційній статті того самого числа газети одверто перекреслено. „Півстоліття тому, — сказано в тій статті, — відкриваючи „Киевлянин”, Віталій Якович Шульгин почав його словами — цей край російський, російський, російський! Сьогодні, після страшною грози, що пронеслась над нами, я хочу повторити слова батька. Так, цей край російський. Ми ніколи не віддамо його ні в руки українських зрадників, що вкрили його ганьбою, ні в руки жидівських катів, що залили його кров'ю”.

Сповнилися шовіністичними статтями і інші газети, що виходили за Денікіна — ранішні: „Киевская Жизнь”, „Киевская Русь”, „Народная Газета” і вечірні: „Русь” та „Вечерние Огни”.

З перших же днів перебування в Києві денікінців почався погром української культури. 13 вересня був розбитий пам'ятник Шевченкові, а газета „Киевлянин” з цього приводу, називаючи Шевченка бунтівником і босяцьким поетом, писала, що йому нема місця в Києві, і тому його скинуто з п'єдесталу. З театру Української музичної драми денікінці розтягли все майно, декорації та вбрання.

Газети розписували перемоги денікінців над більшовиками, наступ на Москву. В Києві почала виходити нова газета „В Москву!”, яка докладно описувала марш денікінських військ на північ.

Раптом, у день св. Покрови 14 жовтня мешканці Києва прокинулись вдосвіта від страшною стрілянини і вибухів шрапнель та гранат. Як виявилось, на близькому фронті, що стояв цілий час над Ірпенем, стався пролом і советська дивізія вдерлася в Київ. Три дні на вулицях шаліли жорстокі бої. Врешті денікінці опа-

нували ситуацію і відкинули більшовиків на їх вихідні позиції.

Слідом за тим прийшла вістка про здобуття денікінцями Орла і дальший наступ на Москву. Захлинаючись від радості, писали газети і про те, що галичани відійшли від Петлюри і 6 та 17 листопада підписали угоду про перемир'я з Денікіним. 16 листопада в Києві відбулась урочиста парада з нагоди других роковин існування „добровольчої” армії.

Але самопевність і пиha золотопогонних генералів хутко розвіялись. Поразка на шляху до Москви і відступ денікінської армії стали доконаними фактами. Київ заливали ватаги відступаючих фронтовиків. З приходом зими армія Денікіна почала відчувати нестачу теплового одягу. Газети зарясніли закликами до населення жертвувати білизну та зимовий одяг.

Люті за свої невдачі денікінці свою злість виміщували через Контррозвідку — установу, подібну до більшовицької ЧеКа, що мордувала і розстрілювала населення. Від її рук згинув 19-літній поет Василь Чумак, письменник Гнат Михайличенко та багато інших представників української творчої інтелігенції.

З початком грудня советські частини досягли лівого берега Дніпра. Однак, спроби переплисти ріку на човнах або перейти через мости розбивались об упертий спротив офіцерських полків. Більшовикам допоміг дніпровський рибалка Алексєєв. Щоб помститись на денікінцях, які замордували його сина, він показав советським воякам місце, де Дніпро вже замерз і його безпечно можна перейти.

16 грудня почався штурм Києва. Советські панцерні авта рвались через мости. Бій був у повному розпалі, коли на денікінців на правому березі несподівано почав наступ советський полк, що перейшов Дніпро вночі за вказівками рибалки Алексєєва. Цей удар вирішив долю Києва. До вечора червоні частини зайняли Печерське і Поділ, а 17 грудня усе місто було у советських руках.

Першою газетою, що вийшла по відступі денікінців, була „Боротьба”, орган партії соціалістів-боротьбистів. У передовій статті вона писала: „Ось уже три з половиною місяці, як, уступаючи натиску білогвардійців, ми віддали нашу червону столицю в потік грабувань офіцерських бандитів”. Газета відзначала, що в

КОНСОЛІДАЦІЯ НЕЗАЛЕЖНИХ ДЕРЖАВ СХІДНОЇ ЄВРОПИ

1917 рік був роком початку національних революцій на території Російської імперії. В 1918 році поодинокі народи Росії політично-державно оформились на своїх територіях, створивши власні національні уряди, які від імени тих народів проголосили свою самостійність. На протязі 1918 і 1919 років вони були визнані де факто, а опісля й де юре низкою перед тим існуючих держав або державами, які постали були після першої світової війни.

перемозі над денікінцями вирішальну роль відіграло село, яке повстало і, відрізаючи денікінцям шляхи відступу, „перетворило їх відступ на суцільний погром”. Стаття закінчувалась словами: „І коли на Україну прилетіли з тихого Дону чорні ворони самодержавства, то на своє зловісне крикання та людиноненависницькі заклики вони почули урочисту відповідь повсталого народу: Хай живе свободна советська Україна!”

З перших же днів після приходу большевиків у Києві створилась ЧеКа, яка у своїй відозві до населення заявила, що всіх ворогів советської влади буде нещадно винищувати.

Блискавками літали серед киян вістки про те, що переформовані в партизанські загони частини армії УНР почали свої рейди по ворожих запіллях. Довідались кияни й про те, що в грудні почався славний Зимовий похід під проводом генерала Омеляновича-Павленка. З захопленням довідувалось населення столиці, що під час цього походу армія УНР пройшла ціле Правобережжя і частину Лівобережжя. Розганяючи ворожі загони, захоплюючи магазини та військові бази, герої цього безприкладного маршу власним прикладом і звитяжністю давали населенню взірець, як боротись за визволення рідного краю.

У перебігу цього походу скінчився 1919 рік. Кияни вірили, що новий рік буде щасливішим, що вони ще побачать українське військо та Симона Петлюру. І це здійснилось, щоправда, на короткий час, у наступному році.

На згарищах російської царської імперії в результаті національних революцій постали такі двадцять дві держави: Велика Держава Благородної Бухари, 17 березня 1917 р.¹⁾; Польське королівство, 5 листопада, 1916 р.²⁾; Хорезмський Султанат (держава), 13 лютого 1917 р.³⁾; Фінляндська Республіка, 6 грудня 1917 р.; Українська Народня Республіка, 22 січня 1918 р.; Штати Ідель-Уралу, 24 січня 1917 р.⁴⁾; Терська Республіка, 31 січня 1918 р.; Литовська Республіка, 16 лютого 1918 р.; Кубанська Народня Республіка, 16 лютого 1918 р.⁵⁾; Естонська Республіка, 24 лютого 1918 р.; Білоруська Народня Республіка, 25 березня 1918 р.; Всевелике Військо Донське, 11 травня 1918 р.⁶⁾; Республіка Черкесії і Дагестану, 11 травня 1918 р.⁷⁾; Грузинська Демократична Республіка, 26 травня 1918 р.; Демократична Республіка Азербайджану, 28 травня 1918 р.; Вірменська Республіка, 28 травня 1918 р.; Кримська Демократична Республіка, 25 червня 1918 р.⁸⁾; Сибірська Республіка, 4 липня 1918 р.; Закаспійська Республіка, 16 липня 1918 р.⁹⁾; Латвійська Республіка, 18 листопада 1918 р.; Далеко-Східня

1) Після зречення царя Миколи II (16.III.1916) автоматично протекторат над Бухарою як російською васальною державою закінчився. Однак, фактична незалежність була встановлена із 17 березня 1917 р. після того, як Емір Сеїд Абдулла Ахад Бахадур Хан в Бухарі запроклямував новий політичний стан в Росії.

2) Визнане як незалежна держава Центральними державами.

3) Коли Джунаїд Хан замінив дотогочасну владу Падішаха Саїд-Абдулли.

4) Подавані дати самостійности Ідель-Уралу з листопада 1917 відносяться до автономної державности цієї країни.

5) Від осені 1918 р. під назвою Кубанський Край.

6) Іншими словами Донська Козацька Республіка.

7) Після переназвана на „Демократичну Республіку Гірських Народів”.

8) Існувала до 18 листопада 1918 р., коли увійшла до федеративного об'єднання із Українською Державою.

9) Сучасна Туркменська ССР.

Республіка, 6 квітня 1920 р.¹⁰) і Туркестанська Тюркська Ісламська Незалежна Республіка, 3 травня 1920 р.¹¹).

Крім цих основних національних, вповні незалежних держав, існували переходно такі незалежні держави, як Молдавська Республіка — від 6 лютого до 9 квітня 1918 року, після чого була приєднана до Королівства Румунії, та Карельська Республіка — від 22 березня 1920 р. до початку 1921 року, коли Фінляндія була приневолена відступити зфедеровану з нею Карелію Советській Росії.

Самі факти проголошення самостійності не означають ще всієї суті державності. Незалежність вище згаданих держав спиралась передусім на території та населенні. Території сучасних республік ССРСР в основі є ніби канвою їх минулого територіяльного стану, однак, дійсною основою територіяльного оформлення республік народів Росії 50 літ тому був царський адміністративний (губерніяльний) поділ та національно-етнічний принцип, коли йшлося про розмежування між поодинокими республіками, особливо між республіками Кавказу (Грузією, Азербайджаном та Вірменією), Литвою, Латвією та Естонією, Україною та Росією. Губерніяльні границі як державні кордони були майже вповні затримані між козачими країнами Дону, Кубані, Терека й Прикаспія (Астрахані). І на відміну — національний принцип розділив фактичний Сибір (Республіку) від степового простору, т. зв. південно-сибірських степових областей, які від 13 грудня 1917 р. творили свою автономну державність тюркських киргизів під назвою „Алаш Орди”, 26 серпня 1929 р. переназвану на Киргизьку АССР, а від 5 грудня 1936 р. — на Казахську ССР.

Двадцять дві республіки народів колишньої царської Росії творили територіяльні одиниці, на яких виконували законно свої функції міс-

цеві уряди протягом 2-4 років. Території цих національних держав були різні в залежності від величини етнічного простору та спроможності національної влади створити таку військову силу, яка могла б забезпечити нормальне урядування адміністрації. Територіяльне комплектування національних держав народів колишньої Російської імперії відбувалося в основному на переломі 1919-20 років, а в просторі Кавказу, Туркестану, Сибіру та Далекого Сходу на протязі всього 1920 року.

Найменш складними були формування державних територій народів між Балтійським і Чорним морями: естонців, латишів, литовців, українців і білорусів.

Територіяльне оформлення незалежної Естонії та Латвії базувалось на принципі етнічному, і таким чином губернії Ревельська (Таллінська) і половина Лівенської (Ліфляндської) по місто Валка припали до Естонії (північна частина), а південна до Латвії, до якої припала вповні губернія Курляндська та округа Лєтгальська, яка належала до губернії Вітебської.

Литовська Республіка на початку 1918 р. зформувалась на просторі трьох губерній: Ковенської, Сувальської, Віленської (в половину) та на значній частині території Городнянської губернії, яка після Берестейського договору з 9 лютого 1918 р. припала Литві.

У 1919 році Литва поширила свою територію на схід аж по озеро Світезь, утративши південну Городнянську в користь спершу Білоруської Республіки, а згодом Польщі, яка в жовтні 1919 року окупувала т. зв. Середню Литву, тобто Віленщину, зменшуючи територію Литви майже на половину. У 1924 році литовці прилучили до своєї держави Литовське помор'я — Клайпедський край, який між 1919-1924 рр. творив вільну портову адміністративну одиницю під зарядом Ліги Націй.

Українська Республіка була найбільшою — після Росії — територіяльною одиницею в усій Східній Європі. Як держава, Україна оформилась 13 листопада 1917 р. в межах дев'ятох т. зв. українських губерній, які самочинно об'єдналися в державний організм (181.222 кв. миль, 31,008.000 населення). Після Берестейської Мірової Конференції 9 лютого 1918 року юридично приєднано до УНР від Польщі Холм-

10) В просторі Українського Далекого Сходу (Зеленого Клину) та території Забайкальського Козачого Війська.

11) На базі плянованого федеративного об'єднання всіх п'ятох тюркських держав: Алаш Орди, т. зв. Кокандської, а в дійсності Киргизької Республіки, Хіви, Бухари та Закаспія. Влада Турк. І. І. Н. Респ. поширювалась лише на південну підгірську та гірську частину Туркестану, бо степові простори були зайняті від весни 1920 р. советськими російськими військами.

ську губернію, а на північному пограниччі більшість українського Підляшшя, яке належало до білоруської Городнянської губернії, і все Полісся обабіч р. Прип'яті із малим простором білоруського розселення в околиці м. Гомеля.

У квітні 1918 р. приєднані були до Української Республіки етнічні українські простори т. зв. північної Слобожанщини, які входили до російських губерній Курської й Воронізької (Подоння).

Після упадку Габсбурзької монархії до УНР приєдналася майже вся українська територія Австро-Угорщини, в результаті чого українська державність поширилась на 253.000 кв. миль із населенням 41.762.000. Туди належав також на короткий час і автономний за Української Держави Крим — 9.950 кв. миль, 737.000 населення.

Білоруська державність не змогла оформитися на всьому етнічному просторі цього народу¹²⁾ — біля 100.000 кв. миль із 10.000.000 населення. Литві припала частина білоруської Віленщини, Україні — мала частина Гомельського Полісся, а Росія задержала майже третину етнографічної Білоруси на схід від р. Дніпра. Таким чином білоруська державність існувала на території між кордонами, затвердженими в Бересті н./Бугом (9.11.1918 р.) для Литви й Білоруси та р. Дніпром, яка була фактично лінією німецької окупації.

Столицею Білоруси був Менськ. Щойно з упадком Німеччини білоруському урядові вдалося в деякій мірі опанувати на короткий час і Литовську Городнянщину, тобто дещо поширити територію на захід до польського кордону біля Білостоку, маючи під своїм зарядом біля 16.000 кв. миль території та 8.000.000 населення.

Польське Королівство, яке постало за згодою Німеччини та Австро-Угорщини, оформилось спершу на просторі колишнього Привіслянського краю, або т. зв. „Конгресівки”, від якої 9.11.1918 р. відпала в користь України Холмська губернія, а в користь Литви Сувальщина. Таким чином 12-мільйонна Польща зменшилась весною 1918 р. на один мільйон. Після упадку Німеччини й Австрійської Монархії

12) Губернії Могилівська і значна більшість губерній Менської, Вітебської, Городнянської та Смоленської.

Вол. Гаврилюк

ПЕЙЗАЖ ДРУГОГО „Я”

Іноді —
зчитуюсь у власне друге „я”
аж до нестями,
з заціпленими мовчазно устами.

Верстаючи стежки пудні
й нікого не зустрівши,
з хвилями бентежних
іноді сплітаю вірші,
ніби самим собою оп'янівши.

Іноді —
мов згрібши рештки милости
тямкої,
п'ю самоту, мов згучені
напої.

Сьогодні небо синє,
мов кераміка середньовічна,
із соняшними просвітами
тут і там.
Холодна, темна і, мов скло,
дзвінка вода,
а в ній пейзажі травматичні.

На дні незглибої, пейзажної
глибини
плями — зелені, сині й білі.

Канада, 1969

Польща зросла до 20-мільйонної держави, а після насильного приєднання до неї всієї Західної України, Віленщини від Литви і всієї Західної Білоруси по пізнішу ризьку границю населення її становило 27 мільйонів.

Незалежні Балтійські Держави проіснували після остаточного замирення із Совєтською Росією в Ризі у березні 1921 р. аж до червня 1940 року, а Польща — до жовтня 1939 р., коли останні оборонці Варшави піддалися німецьким військам.

Українська Республіка як незалежна держава перестала існувати 21 листопада 1921 року, коли її останні збройні частини були примушені перейти р. Збруч на польську сторону.

Білоруська державність впала наприкінці грудня 1920 року, коли її останні збройні відділи на Поліссі (Случчині) були примушені піддатися російським військам або перейти польський кордон на Західню Білорусь.

(Закінчення буде)

Анатоль В. Бедрій

„ЛЮДИНА” В ТВОРАХ ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА

Проблема „людини” була одною з найважливіших проблем, які цікавили Василя Симоненка. По всій Україні він спостерігав поневолення, гноблення й переслідування української людини. Там панує деспотизм, безправ'я, насильство над людськими правами і нехтування людською гідністю. Тому Симоненко, викристалізувавши свої погляди на „людину”, став месником індивідуалістичної людини, людської істоти в найкращому понятті цього слова. Став гуманістом.

Симоненко застановлявся над природою людини й ціллю її життя. Він казав: „Ти знаєш, що ти людина. Ти знаєш про це, чи ні?” Симоненко був переконаний, що людська істота це унікальна істота, себто відмінна від усіх інших істот у світі. Він вказував, що людина має своєрідну ціль:

Біля печі вона, мов бранець,
Слугувала під шурх спідниць,
Відавала дівочий рум'янець
Чистоті смачних паляниць...
Менше ми гіркоти нестимем,
Стане ближчою наша мета,
Як не будуть у небо димом
Підніматись жіночі літа. („Піч”).

Симоненко усвідомив, що перед тим, як говорити про ціль людини, треба пізнати її природу.

Симоненко наголошував душевний складник в людині і применшував тілесний складник, хоч його не заперечував. З наведеного вище уривка можна бачити, що він був проти надмірного прив'язання людини до ритму життя. Він вважав, що ціллю життя не є щоденні функції та потреби тіла. Отже, він не був гедоністом, але й не був спіритуалістом, бо твердив: „Зречення плотських радостей — протиприродне, а тому жорстоке і реакційне” („Окрайці думок”). Все ж таки більше притаманний людський складник є душевний складник. В аналогії із косарем Симоненко вивнескував:

Буде, мабуть, повік „кустарно”
Оброблятися нива оця —
Там пускати машину марно,
Де працюють людські серця! („Косар”)

Симоненкове „людське серце” символізує той

складник в людській природі, який відрізняє людину від усіх інших живих істот і матеріальних речей. Симоненко остерігає тих, які „йдуть косити поетичну ниву”, щоб не „позичали мозку в машини”.

В поемі „Земле рідна” Симоненко вказує на „мозок” — „душу” як головні властивості людини: „Під твоїм (рідної землі — А. В. Б.) високочолім небом гартував я душу молоду”.

Він вважав: „Як простір немислимий без руху, так поезія немислима без думки. Що то за простір, коли в ньому не можна рухатися? Яка то поезія, коли вона не мислить?” А в поемі „Суд” Симоненко назвав „нову думку” — спроможність думати — виключно прикметою людської істоти. Він назвав цей складник „мозком, здатним породжувати мислі”. („Окрайці думок”). Людина без мислі перестає бути людиною: „Чи лишуся людиною, чи так засліпить не лише очі, а й розум?” (там же).

Згідно з Симоненком душа людини з функціями інтелекту і свободної волі є головною характеристикою людини, себто в своїй суті людина не відрізняється від інших органічних істот тілесними функціями.

Симоненко був переконаний, що відношення між тілом і душею в людини засноване на своєрідному законі двобігуновості, на принципі прогилежності між потенцією і дією, пасивністю і динамікою. Цей погляд висловлений у заголовку поеми „Тиша і грім”, в якій поет пише:

Найстрашніше, мабуть, тільки тиша карає,
Коли поруч з тобою повзе по житті.

Симоненко був по стороні динамічного, творчого, волевого життя:

Ні, сонний спокій зовсім нам не сниться,
Ні, нас не вабить ніжна тишина...
Неспокій творчий з вічністю една.
(„Ми думаєм про вас”)

Він ненавидів пасивність, безволевість:

І життя мов би їх не било,
І дріма в них чимало сил,
Але їм тільки сняться крила,
Наяву ж — вони зовсім без крил.
(„Тиша і грім”)

Себто „на світі той наймудріший, хто най-дужче любить життя”. („Найогидніші очі по-рожні”). Словення людини в її максимальній динаміці, найбільшій активності. „Що я можу сказати про себе? Ще так мало прожито і так мізерно мало зроблено. Хочеться бути людиною, хочеться робити гарне і добре...” (інтерв'ю для Українського Радіо).

Симоненко усвідомив собі, що інтелектуальний і волевий чинник перетворюють людину з члена роду в індивідуум, істоту, що якимись проявами відрізняється від інших людей, з огляду на те, що ті прояви дозволяють людині відірватися від матеріальних обмеженостей тіла внаслідок дії свободної волі, керованої інтелектом. Симоненко підкреслив **незнищенність людської індивідуальності** в наведеній уже цитаті з вірша „Косар”. „Індивідуалізована” людська істота не може бути заступлена жадною машиною, бо всяка неінтелектуальна істота є істотою нижчої категорії буття, ніж людина. Він пояснював: „Усмішка твоя — єдина, Мука твоя — єдина, Очі твої — одні... Бо ти на землі — людина, І хочеш того чи ні...” („Ти знаєш...”). Чому людина мусить бути індивідуумом? Тому, що „На світі безліч таких, як я, Але я, — їйбогу, один”. („Я”). А далі:

Бо в кожного я є своє ім'я,
Ми — це не безліч стандартних я,
А безліч всесвітів різних.

Вірш під заголовком „Я” — це майстерно виконаний твір **індивідуалістичної** філософії людини. Він виявляє конфлікт між колективістичною істотою і індивідуалізованою людиною, між анонімом і індивідуумом. Цей конфлікт показаний у творі „Я тікаю від себе”, заголовок якого вказує на бажання особи стати неособою. Але це неможливе, „бо ти на землі — людина, І хочеш того чи ні...” Коли людина намагається не здійснювати всіх своїх спроможностей, тоді вона стає здеградованою істотою, що не заслуговує на назву людини.

Якщо існує індивідуалістична людина, то існує велика **різноманітність людей**: „Люди різні між нас бувають — Симпатичні, гарні, чудні”. („Тиша і грім”). Або ж: „Завтра на цій землі Інші ходитимуть люди... Добрі, ласкаві й злі”. Ця різноманітність віддзеркалена на іншому місці:

Хоч на щастя життя багате,
Але кожна людину ждуть
І печалі, і сум, і втрати,
І не можна їх обминуть. (Там же).

Кожна людина має свій власний життєвий шлях. Симоненко представляє життя людини немов шлях пригодника:

Скільки в мене щастя, чорт візьми! —
На землі сміятись і страждати,
Жити і любити поміж людьми!
(„Скільки б не судилося”).

Симоненко визнавав, що між мільйонами інших індивідуумів одиниця є „обмеженою людиною”. („Окрайці думок”). Цей вислів вжитий у прецінному твердженні: „Немає нічого страшнішого за необмежену владу в руках **обмеженої людини**”.

Одною з головних прикмет інтелектуальної спроможності є можливість самопізнання. Це свідомість одноразовості людського життя. Симоненко з'ясував цей факт дуже різко. Тому він цинив життя кожної людини дуже високо:

Скільки б не судилося страждати,
Все одно благословлю завжди
День, коли мене родила мати
Для життя, для щастя, для біди.
(„Скільки б не судилося”).

Життя кожної людини є виключне. Воно не-поворотне. А тому воно не повинно „у небо димом підніматись”. („Піч”).

Правдоподібно, Симоненко виніс величезне задоволення з пізнаного факту, що людина має можливість пізнати саму себе: „Ти знаєш, що ти — людина. Ти знаєш про це чи ні?.. Більше тебе не буде... І жити спіймати треба... Гляди ж, не проспи!” Симоненко часто застановлявся над своїм пройденим життям, стараючись його постійно поліпшувати.

Василь Симоненко застановлявся над питанням спроможності людини пізнати правду і буття. Він вважав, що „можна прострелити мозок, що думку народить, думки ж не вбить!” („Як не крути”). Отже, він вказав на мозок, як орган, яким людина пізнає правду і буття. Це — „мозок, здатний породжувати мислі...”

В запиті, „нащо правді словесна маска? Ти мовчанням мені кричи”, помічаємо натяк на припущення Симоненка, що правда існує поза людиною, яку людина має можливість пізнати.

Правда доступна людині. Якщо людина хоче її пізнати, то мусить провести певний пізнавальний процес. Значить, Симоненко відкинув погляд, що правда доступна лише деяким людям, які з неї роблять собі „головешки”. Він відкинув догматизм і суб'єктивізм, закликаючи: „Треба з усього світу головешки докупити знести”. („Головешка”). Симоненко гостро протиставився всяким фальшивим „правдам”:

Порода наша мудра від природи,
Ми знаєм все, бо досягнули все...
Ми знаєм все! Для нас усе відоме!...
Ми стільки істин вам на мить націдим,
Що подив назавжди заціпить рот.
(„Хор старійшин з поеми „Фікція””).

Пізнання правди не автоматичний, наглий чи вроджений акт, а доводюча вольова дія пізнавального процесу: „Щасливий той, хто хоче мало від життя — він ніколи не розчарується в ньому. Найпростіший і найкоротший шлях до так званого щастя — стати обивателем. Мозок, здатний породжувати мислі, не здатний зробити його власника щасливим”. („Окрайці думок”). Думання і пізнання — добровільні акти інтелекту.

Правда не схоплюється самим розумом, однак: „Ніяке вчення не сміє монополізувати духовне життя людства... До безтями ненавиджу казенну, патентовану, відгодовану мудрість”. Тому „ніякі високоблагородні і високогуманні настанови будь-якого вчення не можуть прислужитися поступу, коли вони стають еталоном” (там же). Правди не можна схопити легко й скоро. Абсолютної правди не можна досягнути, вона „недосяжна”. („Тиша і грім”). Але все ж таки існують „істини одвічні і нудні” („Завірюха”).

Обов'язок і завдання людини — змагати до пізнання правди:

І тільки той, хто чхає на погоду,
Той, хто не служить череву в угоду,
Зуміє правді й розуму служити.
(„Гнівні сонети”).

Не кожна людина живе згідно з правдою, бо правда зобов'язує й вимагає. Зате той, хто живе згідно з правдою, стає істотою вищого ступня. „Ой, ті плавання невеселі (Як від правди себе втаю?) — Розіб'ється човен об скелі, Об гранітну байдужість твою”. („Тиша і грім”).

Однак, природнім гоном людини є змагання пізнати правду:

Гей, нові Колумби, Магеллани,
Напнемо вітрила наших мрій!...
Хто сказав, що все уже відкрито?...
Мрійництво! Жаго моя! Живи!...
Геть із мулу якорі іржаві —
Нидіє на якорі душа...
Мріяти й шукати, доки жити...
(„Гей нові Колумби”).

Величність і величезність правди вимагає постійного змагу ума з наміром все більше наблизитися до досконалості: „Як усе на світі зрозумієш, То тоді зупинишся і вмреш!” („Завірюха”). Пізнавальний реалізм Симоненка нагадує модерну, новотомістичну концепцію людських пізнавальних спроможностей.

Симоненкова людина — суспільна істота, себто в природі кожної людини є гін до співжиття з іншими людьми. Симоненко виступив проти атомістичного розуміння суспільства в поемі „Самотність”: „Пошли мені, Боже, хоч ворога, Коли друга послати жаль!” Значить, людина не може жити без інших людей.

Людина нерозривно поєднана зі своїми попередніми поколіннями:

Зі мною говорять могили
Устами колишніх людей,
І їх незтрачені сили
Пливуть до моїх грудей...
Живу не лише для себе,
Я мушу жити й за них.
(„Я чую у ночі осінні”).

На думку Симоненка, людина не вмирає з фізичною смертю її тіла. Він пояснює: „Я готовий повірити в царство небесне, бо не хочу, щоб в землю ішли без сліда безіменні, святі, незрівнянно чудесні, горді діти землі, вірні діти труда... Я не вірю, що дід із могили воскресне, але вірю, що ні — він увесь не умре. Його думи нехитрі додумають внуки... що, вмираючи, він передав для живих”. („Дід умер”).

З покоління в покоління людина одержує спадок від предків, живе своїм індивідуальним життям і передає свій спадок нащадкам:

Ми думасмо, правнуки, про вас.
Ми думаєм про вас — і тому наші руки
Не в'януть біля плуга і станка...
Прийдешнє осяває наші лица,
Неспокій творчий з вічністю єдна...
Нашадки дорогі, ми захищаєм вас.
(„Ми думаєм про вас”)

Софія Наумовиц

РОСІЙСЬКІ „ЛІБЕРАЛИ”

Уся совєтська преса, публіцистика та підручники історії захлистуються від вихвалання російських „лібералів” XIX століття, які вводили в програми своїх ідеологій „прогресивні” ідеї, які були предтечами большевизму.

Що вони були предтечами большевизму-комунізму — це правда, але що вони голосили „прогресивні” ідеї і що були „лібералами” —

Людина є ланкою в ланцюгу поколінь. Вона — нерозлучна частка національної спільноти: „Земле рідна!.. Я живу тобою і для тебе, Вийшов з тебе, в тебе перейду...” („Земле рідна”). Симоненко вважав себе членом „свого народу”. („Де зараз ви”). Цей народ складається з „мільярдів вір”, з „мільярдів щастя”, з „усіх одурених”, з „усіх убитих”. Цей народ —

Ми — це не безліч стандартних я,
А безліч всесвітів різних.
Ми — це народу одвічне лоно... („Я”).

Людина поєднана зі своєю нацією не так біологічно, як в першу чергу духово. Симоненко був переконаний що це пов’язання між індивідумом і національною спільнотою природне, себто воно є універсальним явищем, постійним — не тимчасовим. Він твердив:

Можна все на світі вибирати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.
 („Лебеді материнства”).

Пов’язання індивід-нація дуже широке й всестороннє:

... мене найперше вчили
Поважати труд людський і піт,
Шанувать вітчизну мою милу,
Бо вона одна на цілий світ.
Бо вона одна за всіх нас дбас,
Нам дає і мрії, і слова,
Силою своєю напуває,
Ласкою своєю зогріває.
 („Грудочка землі”).

Отже, Симоненко бачив у житті людини ціль. Цю ціль помічаємо у вірші „Перехожий”: „А він знову йшов. І дивився прямо. І знову надхненно творив ходу!”

(Ця стаття є скороченим текстом доповіді, виголошеної на святочній інавгурації викладів УВУ в Мюнхені 5 липня 1969 р.).

то це звичайна московська вигадка чи, простіше кажучи, брехня. Бо їхні ідеї не були ані трохи прогресивними, а були, навпаки, **назадницькими, імперіялістичними, і носії цих „ідей”** не були ніякими лібералами в правильному розумінні цього слова. Це слово походить від латинського слова „лібер” — вільний, тож людина, яка хоче звати себе „лібералом”, повинна змагатися до звільнення кожної людини і народу, а не навпаки — **домагатися їхнього закріпачення** так, як це робили російські псевдоліберали XIX століття.

Добролюбов, якого накидають москалі українцям як Шевченкового „приятеля”, насправді намагався **зіпхнути так Шевченка, як і всю українську літературу, на низький, некультурний рівень.** Тому в своїй начебто „позитивній” рецензії на „Кобзаря” Добролюбов зводить Шевченка до позему мужицького, „народнього” віршописця, свідомо затаючи його могутню індивідуальність як політичного мислителя та творця модерної національної свідомості. Це саме й було метою тієї „позитивної” рецензії, яка закінчувалася запевненням, що українською мовою не можна передати складних явищ і почуттів, бо вони виходять поза межі „простонародности”. І це смів писати Добролюбов тоді, коли на українську мову вже були перекладені твори Байрона, Гете, Гайне, Петрарки, і коли сам Шевченко розгортав у своїх поезіях історіософічні концепції, коли критикував естетику Лібельта, а своїм новаторством у поезії наближався до модерністів XX віку!

Тон рецензії Добролюбова ніби братерський. Але завданням цього „братерства” було **роззброїти українство**, звести його до вузьких, локальних інтересів, які не суперечили б цілості імперії. Однак Добролюбов виявився фальшивим „демократом” і „лібералом” також у відношенні до інших народів, зокрема кавказьких.

Особливо яскраво „лустив фарбу” Добролюбов у статті „Про значення наших останніх подвигів на Кавказі”. Як уже вказує сама назва, він висловив у цій статті свою повну згоду з царською колонізаторською політикою. Щоправда, він критикує тактику і засоби царсько-

го уряду, бо волів би, щоб вони були трохи „культурніші”, але цілком погоджується з самими фактами завоювання і схвалює доцільність русифікації здобутих теренів.

Другим таким фальшивим „лібералом” був Бакунін, якого навіть деякі українці вважали прихильником самостійності України. Він бо хитро підходить до національної проблеми, — з „толеранцією” і з „радикальними розв'язками”. Ось як він „революційно” писав про розчленування Росії: „Відніміть у Росії Польщу, Литву, Білорусь і Малоросію, відділіть Фінляндію, Остзейські губернії, Грузію і Кавказ, — залишиться, власне, те великоросійське плем'я, яке готове до свого історичного життя і не має нічого спільного з устроєм російської імперії”.

Іншими словами, Бакунін каже, що можна відділити поневолені країни від Росії, а тоді „великоросійське плем'я” буде жити своїм історичним життям і не гнобитиме інші народи. Мовляв, усьому винен тільки „устрій” Російської імперії, чи, як тепер кажуть, „режим”.

Щодо України, то Бакунін ішов ще далі. Ось його славетна фраза, яку залюбки цитували ті, хто вірили у „лібералізм” росіян. В журналі „Колокол” написав її Бакунін 15 лютого 1862 року: „Україна польська разом з русинами галицькими, разом з нашою Малоросією — країна в 15 мільйонів тих, що говорять однією мовою, тримаються однієї віри, — буде не Польщею і не Росією, а сама собою”.

Це приманлива, „ліберальна” обіцянка. Але виникла вона зовсім не з лібералізму Бакунінового, а... з охорони імперських здобутків. Бо конкретна політична ситуація вимагала саме таких „радикальних” заяв. Річ у тому, що в середині минулого століття поляки висували претенсії до тих теренів, які колись були в межах польської держави, тобто України, Білоруси, Литви. „Лібералові” не годилося відповідати полякам з точки зору голого російського імперіалізму. Ось він і знайшов „прогресивну” позицію, яка, віддаючи народам право на відокремлення, все ж таки зберігала їх практично в межах Росії. Цю ж саму концепцію підхопили й більшовики з Леніним, які проголосили Україні всі права „вплоть до отделенія”, але коли б вона забажала з цього права скористатися, то вони втопили б її у морі крові!

І тут ясна Бакунінова забріханість, він бо навіть у своєму анархізмі не позбувся слов'янофільства. Він завжди мріяв про слов'янську федерацію, духовим центром якої була б Росія, що в майбутньому охопила б усі ще не підкорені Москвою слов'янські країни і народи. Проголошуючи ж „ліберальні” гасла, він був нециркий, фальшивий супроти поневолених народів, при чому кожному з тих народів знаходив іншу приману чи інше виправдання. Українцям натякав на соборність українських земель та самостійність, а перед поляками виправдувався, що в українців „релігійна єдність”, — хач сам він, Бакунін, ненавидів релігію та церкву і мріяв про їх знищення.

З усього цього видно, що ніяким „лібералом” у західньому розумінні Бакунін не був, але був таким самим імперіалістом, як його тактичні противники-чорносотенці. Він мріяв про те, щоб усі слов'янські народи були підкорені Росії, бо до цього штовкала його російська ідея переваги слов'янського, чи пак російського, світу над німецьким чи то західноєвропейським. А тому національне питання було для нього **перешкодою** в цих агресивних плянах. „Національність, — писав він (а подав це Стеклов у творі про Бакуніна 1927), — це факт, а не принцип. Як факт вона має право на існування і розвиток, але як принцип служить тільки диверсією проти духу революції”. Іншими словами: не можна заперечити існування нації, — отож хай собі існує. Але коли вона **не хоче зміщуватися в імперські рамки**, тоді вона **перешкоджає імперським ідеалам і практичним плянам**, — а тому „нельзя”!

Російський імперіалізм Бакуніна, якому не перешкоджував його позірний анархізм, був підбудований протинаціональними принципами і тому так палко припав до серця більшовикам. У ту гарячу пору, коли Ленінові треба було практично розв'язати національну проблему на згарищах царської імперії, він ухопився за Бакунінове „вплоть до отделенія”, і на цьому побудована фальшива конституція ССРСР, яка з одного боку дуже „ліберально” дозволяє підкореним народам „відділитися” від тюрми народів ССРСР-Росії, а з другого боку цю точку **обстає іншими**, які з уваги на „цілість імперії” дораджують „не відриватися від цілоти ССРСР”, бо це зашкодило б „пролетаріатові”.

ЛИСТ З НІМЕЧЧИНИ

Ширити знання про Україну серед чужинців

Поставлена в заголовку цього коментаря проблема була, є і буде для нас, політичної еміграції, одною з найбільш важливих і актуальних. Останніми часами я, наприклад, спостерігав за німцями, приглядався, прислухався до них і розмовляв з ними. Що ж виявляється? Німецький обиватель не має про Україну, як кажуть, зеленого поняття. Один німець, для прикладу, вважає, що Україна — це суто сільськогосподарська країна і що в ній... дуже низька культура. Коли ж я його запитав про українських письменників, мистців, композиторів, то цей німець лише плечима знизав. Він навіть про Шевченка не чув. Інший німець у розмові виявив своє невігластво тим, що до України зарахував місто... Ленінград. Для великої більшості німецьких „бюргерів” поняття України і Росії — це одно поняття, і вони ніяк не можуть зрозуміти, яка між цими двома країнами різниця.

Натомість що вражає: кожний більш-менш письменний німець знає імена московських письменників Пушкіна, Толстого, Достоєвського... Захоплення німців московською „культурою” просто неймовірне. Німецькі газети, радіо, телевізія переповнені інформаціями про

І ось, як бачимо: якими були „батьки” — російські ліберали другої половини XIX століття, такими є й „діти” — російські большевики початку і половини XX століття. І ці й ті не бажали випустити з рук ні одного з підкорених царською Росією народів, зокрема ж і передусім багатой України. Перші виправдувалися перед поляками, що в українців така сама віра, як і в росіян, а другі, яким не годиться висувати релігійних моментів, — виправдуються перед опінією світу, зокрема ж „ліберального”, що відірвання багатой України від голодної Москви пошкодило б „світовому пролетарятові” і взагалі „робітничій клясі”. І цим одні й другі прикривають свій страх перед змаганнями до волі підкорених народів.

московську культуру. Московські пісні в німецькій інтерпретації набридають до зануди. Відомий швайцарський співак, фільмовий і телевізійний артист Віко Торіяні із захватом співає „Калінку” в німецькому перекладі, австрійський співак Петер Александер співає московську халтуру „Ямщик не гоні лошадей” німецькою мовою, а московські гастролери-співаки в Західній Німеччині, Рубашкін і Ребров, дійшли до такого нахабства, що вкрали в українців мелодію „Козачок” і тепер хизуються нею перед німцями як російською мелодією.

Я не раз задумувався над тим, де коріння цього москвофільства і чому таке невігластво щодо України. І дійшов до висновку, що те коріння лежить не в самому німецькому народі, а в його керівниках, в його урядових чинниках. Уже десятиріччями заведено так, що в німецьких початкових, середніх і високих школах вчать лише про Росію, а про Україну згадують як про частину Росії. Один високоінтелігентний німець запитав, зобачивши у мене українську книжку: „Чи є яка різниця між українською і російською мовами?”

У німецькому міністерстві освіти укладають навчальні програми так, що про Україну, наш народ та його історію студіюючи молодь нічого не може довідатись.

Які ж у зв'язку з цим наші завдання?

Перше — наші політичні, наукові й громадсько-культурні установи та організації повинні зв'язатися з відповідними урядовими чинниками і через них домагатися, щоб у школах запроваджували програми з навчанням про Україну, як про одну з найбільших країн Європи.

Друге — наші молодечі організації, як от СУМ, ТУСМ, Пласт і інші, повинні вести відповідну роз'яснювальну працю серед чужинецької молоді з тим, щоб та молодь домагалася запровадження в школах навчальних програм про Україну.

Третє — нашим журналістам і публіцистам треба пробиватися на сторінки чужинецької преси з статтями про Україну.

Четверте — кожний з нас мусить вести пропаганду серед чужинців про Україну, викорис-

ВІДЗНАЧЕННЯ 10-РІЧЧЯ СМЕРТИ ПРОВІДНИКА ОУН СЛ. П. С. БАНДЕРИ

СЛОВО Я. СТЕЦЬКА, ВИГОЛОШЕНЕ 15 ЖОВТНЯ НА МОГИЛІ С. БАНДЕРИ

Від імени воюючої України, від революційної ОУН, від усіх борців і страдників за українську визвольну справу, від в'язнів концтаборів Сибіру, Владимирської тюрми й усіх російських казематів, від тих, які воюють за волю та незалежність України і всіх уярмлених за християнську правду на українській землі, правду нашого древнього Києва, міста св. Андрія Первозваного, — складаємо ці квіти на могилі сл. пам. провідника Степана Бандери, пам'ять якого живе не лише в наших серцях, але й в серці всього українського народу.

На цій могилі поклали ми водночас посвячену під час досвітньої Богослужби у св. Землі свічку, що зображує на Голгофі воскресіння Христа. Ми привезли її сюди як символ того, що воскреслий із тернів і смерти Христос допоможе тим, котрі борються, щоб відновити, воскресити суверенну соборну українську державу!

Засвічена свічка із Голгофи над могилою того, який впав у боротьбі не лише за вільну Україну, але й за перемогу Христової правди з рук безбожницької Москви, символізує не тільки терпіння народу, який бореться, але і його воскресіння!

Н Ю Й О Р К

Кількасот українців у відповідь на заклик ОУВФ демонстрували 18 жовтня недалеко советської амбасаді в Нью Йорку в десятиріччя убивства московським агентом сл. п. Степана Бандери. Хоч урядовці советської амбасаді відмовились випустити делегацію, що мала передати акт оскарження уряду СРСР в убивстві, поліція пропустила кількох демонстрантів за барикаду, які на дверях амбасаді цей акт прикріпили.

В присутності численних прохожих американців спалено два советських червоних прапори, внаслідок чого „за порушення міського закону” трьох демонстрантів на короткий час арештовано.

Під час демонстрації прочитано звернення Маріо Прокаччіно, кандидата на посади Нью Йорку, в якому він назвав убивство С. Бандери ще одним із доказів страху советського режиму перед українським визвольним рухом і пригадав візиту в Нью Йорку карди-

товжучи для цього різні сходини чужинців і приватні з ними розмови.

Ці чотири завдання, здається, не вичерпують всієї проблеми, але коли їх ми повсякденно здійснюватимемо, то зобачимо, яку колосальну користь досягнемо для нашої загальної національної справи.

Петро Кізко

нала Сліпого, якого „хочемо побачити ми знову вже як патріарха всіх українців-католиків”.

Кандидат на посади Нью Йорку від республіканців-консерватистів Джан Маркі у своєму зверненні висловив надію на те, що „вже в скорому часі не лише Україна, але й цілий світ визволиться від комуністичної тиранії”. Кардинала Сліпого сенатор Маркі назвав „живим збірником віри і надії”.

Панахиду по сл. п. Степанові Бандері відправили всч. о. Йосафат Кузмяк з української католицької церкви св. Юра і всч. о. Володимир Базилевський з української православної церкви.

В демонстрації брали участь д-р Н. Процик, пор. Лев Футала, мгр І. Вишник, д-р С. Галамай, ред. І. Білинський, д-р Р. Гуглевич та ін.

Проф. І. Вовчук виголосив у ротонді Центрального парку, де зібрались всі учасники демонстрації, промову, в якій живо представив життєвий шлях сл. п. Степана Бандери і значення його смерті для дальшої української визвольної боротьби.

В демонстрації брали участь групи грузин, мадяр, козаків, болгар, естонців, північно-кавказців, румунів і хорватів.

Розпорядником демонстрації був п. Михайло Шпонтак з ПАВН'у.

Д Е Т Р О Й Т

В залі Українського Народного Дому в Детройті 12 жовтня ц. р. відбулася жалобна академія в 10-річчя смерті провідника ОУН Степана Бандери, підготована Організаціями Українського Визвольного Фронту.

Програму вечора відкрив коротким словом голова місцевого Відділу ООЧСУ П. Березовський. Виступав хор „Прометей” з Торонта під диригентурою мгра В. Кардаша. Доповідав гість з Торонта д-р Богдан Стебельський. Після жалобної академії відбулося прийняття хору „Прометей”.

День раніше в церкві Непорочного Зачаття Пречистої Діви Марії відбулася Панахида за спокій душі сл. п. Степана Бандери.

Д Ж Е Р З І С И Т І

З ініціативи Організацій УВФронту в Джерзі Ситі та в Вайоні відбулись Жалобні Сходини у великій залі УНДому в неділю 19 жовтня, після вранішньої Панахиди в церкві св. Петра й Павла.

Сходини відкрив культурно-освітній референт І. Цюлко. Вступне слово виголосив проф. Е. Ясеньовський, а доповідь про життєвий шлях Провідника ОУН сл. п. Степана Бандери ред. Л. Полтава.

У мистецькій частині семеро юних бандуристок з місцевого Осередку СУМА виконали декілька пісень в супроводі бандур, юначка Ірина Куций продеклямувала „На вічну славу”, а сумівки Оля Бойко, Ірина Ше-

ремета, Нуся Вох і Нуся Дидик виконали монтаж творів В. Нижанківського, П. Кізка та ін. поетів, присвячених сл. п. Степанові Бандері. Виступи декламаторів закінчились мистецьким виступом рецитатора І. Цюлка. В кінці присутні оплескували соліста-бандуриста проф. Романа Левицького, який проспівав „Думу про „Морозенка“, „Два кольори“ та повстанську пісню „На покинутих згарищах“. На закінчення він започаткував підхоплене о. Вачинським і всією залєю „Не пора“.

БОФФАЛО

12 жовтня по всіх українських церквах Боффало відправлено панахиди за спокій душі сл. п. Степана Бандери. Того ж дня була розповсюджена англомовна одностороння, присвячена 10-й річниці трагічної смерті Степана Бандери. Зала Українського дому „Дніпро“ була заповнена людьми, як доказ великої пошани до тієї людини, яка стала символом боротьби українського народу за волю й самостійність. Програма вечора складалась з апелю сумівської молоді і офіційної частини.

Вечір відкрив голова ділового комітету д-р Нестор Процик. Від імени ОУВФ в Боффало і околиць К. Мороз і Є. Луковський склали вінок під портретом сл. п. Провідника ОУН. Представники УККА Роман Конопський і Василь Сивенький склали вінок від імени Відділу УККА в Боффало. Доповідь виголосив д-р Богдан Романенчук.

В мистецькій частині вечора виступали пластуни Олег Борачок, сумівка Зореслава Процик, юні сумівки Люба та Ніна Дранки і Керен Баранецька. Дівочий квартет сумівок „Соняшники“ проспівав кілька пісень під управою Христини Були.

Піснею „Не пора“ — закінчено жалобний вечір.

11 і 15 жовтня українська щоденна радіограма В. Шарвана передавала спеціальні програми, присвячені річниці смерті Ст. Бандери.

РОЧЕСТЕР

Українська громада Рочестеру 12 жовтня гідно відзначила 40-річчя ОУН і 10-річчя з дня смерті Провідника ОУН Степана Бандери. Того дня в обох українських католицьких церквах відправлено панахиди, а ввечері відбулась Жалобна Академія в аудиторії „Іст Руж Гайскул“. Проф. Іван Вовчук виголосив глибоко продуману доповідь. Далі виступила Оксана Блюй, яка своїм голосом полонила прихвників. Вірш Миколи Щербака „15-го жовтня“ виголосила сумівка Леся Балко. Євген Курило з притаманною йому експресією рецитуввав добре підібрані вірші. Відтак виступав квартет „Каравана“ з Філядельфії. Співом національного гімну „Ще не вмерла Україна“ закінчено програму Академії.

СИРАКЮЗИ

ОУВФ Сиракюз разом із зорганізованою громадою відзначили Жалобною Академією 10-річчя смерті Провідника ОУН Степана Бандери.

12 жовтня на українській радіограмі з словом про С. Бандеру виступила проф. Мотря К. Богатюк. У виповненій українській католицькій церкві панахиди за душу сл. п. Провідника ОУН відправив о. Роман Білецький. В панахиді взяло участь кілька десятків сумівців і пластунів в одностроях і понад двадцять ветеранів Визвольних Змагань.

По полудні в Українським Народнім Домі відбулась Жалобна Академія, на якій промовцем був проф. д-р Микола Ю. Богатюк, голова місцевого Відділу УККА. В програмі взяли участь: чоловічий хор „Сурма“ під дир. Василя Жмура, мандолінова оркестра Юного СУМА під кер. В. Жмура та Є. Манталіра і сумівський дівочий ансамбль „Черемшина“. З деклямацією виступила сумівка Маруся Качмар. Жалобну Академію закінчено відспіванням „Ще не вмерла Україна“.

Оформив сцену Степан Грицик.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ

У неділю 19 жовтня ц. р. у Філядельфії, в митрополічній катедрі Непорочного Зачаття ПДМ, відслужено за душу сл. п. Степана Бандери панахиду, в якій взяли участь із прапорами представники ОбВУА, СУМА, Пласту та українське громадянство.

Жалобні сходини відбулися того ж дня по полудні в залі Українського Горожанського Клубу. Відкрив їх Михайло Ковальчин, голова Відділу Т-ва кол. Вояків УПА.

Доповідь, присвячену постаті сл. п. Степана Бандери, виголосив проф. Лев Шанковський. Промовець подав деякі мало або й зовсім невідомі факти з життя Степана Бандери, який був організаційним та ідейним Провідником Організації Українських Націоналістів не лише на волі, але й в польській тюрмі та гітлерівському концтаборі. Ім'я Степана Бандери стало символом революційної боротьби за українську державу та національну самобутність, і національно свідомі українці називають тепер на рідних землях бандерівцями.

Стверджуючи стійкість української визвольної ідеї, прелегент, однак, відмітив зменшення ідейності українського загалу на еміграції, навівши як приклад нечисельну присутність публіки на Академії в честь сл. п. Тараса Чупринки-Шухевича, Головного Командира УПА.

НЮ БРОНСВІК

У десяту річницю з дня трагічної смерті сл. п. Степана Бандери, 15-го жовтня ц. р. в парохіяльній домівці Нью Бронсвіку члени 33-го Відділу ООЧСУ відбули жалобні сходини-апелі, присвячені пам'яті Провідника ОУН. Доповідь, виголошену д-ром Тарнавським, присутні вислухали з великою увагою. Дружнім „Не пора, не пора“ закінчено сходини.

У неділю 19-го жовтня в українських церквах у Нью Бронсвіку, Менвіллі і Савнд Бавнд Бруку, Н. Дж., після Богослужень відправлено панахиди за душу Покійного.

АСТОРІЯ

Старанням 35-го Відділу ООЧСУ, 42-го Осередку СУМА і Відділу ОЖ ОЧСУ 18 жовтня ц. р. в домівці СУМА в Асторії відзначено 10-річчя смерті сл. п. Ст. Бандери — Провідника ОУН.

Після відкриття сходин на гарно удекорованій сцені голова Осередку СУМА Іван Вітюк відрецитував „Десять заповідей націоналіста”, а опісля сумівці Ігор Дябога, Богданна Вітюк, Юлія Костриба та Мирослава Левенець збірню продеклямували „На смерть Провідника”, поезії зібрані з різних авторів, укладу Ів. Вітюка. Промову виголосив ред. Данило Чайковський, редактор збірника на пошану Ст. Бандери, який змалював Провідника як людину, борця й провідника.

Слід зазначити, що основоположник УВО й ОУН полк. Євген Коновалець у 1929 р. приїздив до Асторії, де заснував чи не перший Відділ УВО в ЗСА.

Сходини закінчено відспіванням українського національного гимну.

АМСТЕРДАМ, Н. Й.

Організації Визвольного Фронту в Амстердамі, Коговзі і Вотерліті відзначили 10-ліття смерті сл. п. С. Бандери 19 жовтня в залі Українсько-Американського Горожанського Дому.

Панахиду відслужили о. Лев Ліщинський, о. Андрушків, о. д-р Волошин і о. Довгович. Декалог відчитав Осип Пащак, а діти склали вінець перед портретом славної пам'яті Провідника. Відкрив жалобні сходини голова Відділу ООЧСУ інж. М. Свідерський, а доповідь виголосив д-р Петро Мірчук.

В мистецькій частині взяли участь октет „Чайка” з музичним „Тріо” Осередку СУМА з Обурну під мист. кер. Петра Дябога, хор юного СУМА під пров. проф. Я. Власа і сумівки та пластуни з деклямаціями.

Цю вдалу імпрезу закінчено відспіванням українського національного гимну.

***

Крім поданих тут і в попередньому числі „Вісника” інформацій про відзначення 10-річчя смерті сл. п. С. Бандери, жалобні академії відбулися по всіх скупченнях українців у ЗСА, зокрема в Чикаго, де з доповіддю виступав проф. І. Вовчук, але, на жаль, редакція „Вісника” дописів з тих академій не одержала.

НА ЗДОРОВИХ ОСНОВАХ

Микола Понеділок: Зорепад, Бібліотека Видавництва „Гомін України”, ч. 36, 1969, Торонто, Онт., Канада, стор. 476. Мовний редактор В. Давиденко, обгортка й ілюстрації Галини Мазепи.

У наші часи, в нашій розсіянні, не так то часто приходиться дістати до рук добру, українську книжку з красної літератури; таку, щоб була не тільки „до рук”, а й до душі, до серця; щоб із неї добром вийшло і сі-

роту статного, вигідного, грошовитого життя у духову висоту піднесло; щоб нам така книжка пригадала: ми ж таки люди, та ще й українці, сини Землі, з якої нас вигнали чи й ми — поневолі! — самі мусіли покинути її; що перед нами ще велике завдання: прийти з поміччю у визволенні України.

Ось такий твір Миколи Понеділка: „Зорепад” — перед нами. Автор — знаний нам усім. Своєю любов'ю до нашої Батьківщини і тугою за нею постійно живе він. Але в цій своїй новій книжці він від першого до останнього рядка усією глибиною серця й душі припадає до рідної Землі, до тих наших рідних постатей, що різьбить він їх долотом своєї любови й терпіння.

В цей час, коли у нас і в чужих є письменники, що, як каже один італійський критик, „ставлять літературу на чотири лапи”, — Микола Понеділок своїм „Зорепадом” підносить нашу літературу й нас до духовних і культурних висот. Цей його твір стоїть на сильних етичних — християнських і національних — основах, він має тривалі, конструктивні вартості. А наша молодь — та, що ще читає українську книжку! — знайде в „Зорепаді” М. Понеділка виразні дороговкази до вищої мети в житті.

Книжка збагачена ілюстраціями Галини Мазепи, що — напричуд! — так послідовно, тонко, з очарованим вичуттям, із любов'ю, віртуозною лінією — як музикою — увиразнює, підкреслює, узмістовлює цей твір.

Була б іще наша маленька заувага, — заляд якої твір не втрачає нічого на своїй вартості! — а саме: „рококо” в літературі ніколи не було явищем додатнім. Зрозуміло, Автор стилєво не може бути класиком, але надмірних „преціозизмів” можна б оминати.

М. О.

1000-РІЧЧЯ КНЯГІНИ ОЛЬГИ В НЬЮ ЙОРКУ

У суботу 8 листопада відсвяткував 1000-річчя княгині Ольги в Нью Йорку, у домівці УВФ Ньюйоркський Відділ ОЖ ОЧСУ. Учасники вечора оглянули виставку експонатів, пов'язаних з особою княгині Ольги, із збірки відомих колекціонерів панства Харуків.

Основною частиною програми був концерт, присвячений пам'яті княгині Ольги. Сцену прикрашував портрет княгині Ольги, виконаний мистцем Володимиром Ласовським.

Програму концерту провадила письменниця Мирослава Ласовська, голова місцевого Відділу ОЖ ОЧСУ.

Першою точкою програми був виступ пані В. Харук, яка відчитала молитву-вірш до княгині Ольги — о. І. Назарка.

Письменниця Оксана Керч прочитала доповідь про велику княгиню, якої карбований історичний профіль наші вороги стараються всіма способами затерти.

Свіжоприбула до Нью Йорку пані Анна Коженювська виголосила вірш В. Симоненка „Де зараз ви, кати мого народу”, виявивши велику рецитаторську культуру та непересічні природні обдарування.

Валентина Жила Наливайко, в супроводі піаністки Калини Чічки Андрієнко, виконала низку ліричних пісень, між якими особливо вирізнялася кольоратурна пісня на гуцульські мотиви композитора Кос Анатольського „Ой піду я межі гори”. Сумівка Єлисавета Чарторийська відчитала поезію Мандрики „Княгиня Ольга”.

Спеціально на цей вечір написаний вірш, присвячений українській володарці, відчитала поетеса Алла Коссовська. Вірш надиханий патріотизмом і пошаною для видатної індивідуальності княгині.

Черговою точкою програми був виступ дівочого хору при Осередку СУМА в Нью Йорку під орудою інж. Романа Степаняка, при акомпаньяменті піаніста Тараса Левицького. Цей хор проспівав з безпретенсійним чаром декілька пісень, а між іншими одну, скомпоновану самим диригентом і присвячену його дружині. На тому концерт закінчено.

Перехід від офіційної частини до розгри виграшів вивинив комічний монолог пані Іванни Гілевич-Климовської, виголошений самою авторкою.

Головна Управа ОЖ ОЧСУ вирішила вичеканити в золоті, сріблі та бронзі пам'яткові медалі з портретом княгині Ольги. Виконати медалю зобов'язався мистець М. Черешньовський, наш відомий скульптор. На покриття коштів здійснення цього проєкту влаштовано льотерію. Під проводом голови Відділу ОЖ, п. М. Ласовської та п. Марії Романенчук, голови льотерійної комісії, переведено розгру виграшів. В центрі розгри був портрет кн. Ольги мистця В. Ласовського, про який була вже згадка.

Приявна на залі голова Головної Управи ОЖ ОЧСУ Уляна Целевич подякувала усім виконавцям цього культурного святкування, а особливо членкиням нью-йоркського Відділу ОЖ ОЧСУ.

В. Г-люк

„КНЯЖА СЛАВА”

Слава старовинного Києва не гасне. Через десятки століть приходять у наші дні славні володарі Київської Русі, щоб наново пережити з нами далекі часом, але такі близькі нашому серцю події, що творили могутність і велич нашої прадідної землі — України.

Майже кожної неділі в осінню пору відбуваються в Гартфорді українські імпрези. Неділя 5-го жовтня була присвячена Київській Княгині Ользі, першій воло-

ВИПРАВЛЕННЯ ПОМИЛКИ

У листопадовому числі „Вісника” в статті д-ра Д. Донцова „Містика „неможливого” і тактика „реалітетників” у реченні „Норман Піль цитує книжку Ови Світ Мардена...” (стор. 5, права колонка, рядок 24-ий згорі) помилково ім'я Ови Світ взято в знаки наведення. Вш. Автора просимо вибачити.

Редакція

дарці на Русі, яка мудро керувала могутньою державою, плекаючи мир і згоду. Урочистості, присвячені Княгині Ользі, влаштували Відділ Об'єднання Жінок ОЧСУ та Сестрицтво при Українській Католицькій Церкві св. архистратига Михаїла. Участь взяли священники, провідні люди громади і громадяни.

Свято відкрила голова Відділу ОЖ ОЧСУ Марія Нестерук. Перед офіційним відкриттям гартфордський хор під керівництвом інж. О. Пришляка проспівав „Отче Наш”. З гарно опрацьованою доповіддю виступила К. Тесля. Слово про Княгиню Ольгу англійською мовою виголосила М. Селеман. Далі йшла мелодеклямація „Отче Наш” на слова В. Якова у виконанні О. Коцман. Музичний супровід: скрипка — проф. Марків, піано — п. Д. Інграм. Після цього проф. Марків у супроводі піано (Д. Інграм) виконав на скрипці „Легенду” М. Гайворонського. Атракцією свята була найменша, але яка ж талановита, декламаторка Світлана Волошко, що продекламувала „Терновий вінок” О. Олесья. Приятель українців тенор Е. Гудсон виконав „Аве Марія” Гуно. Живий образ і молитву до св. Княгині Ольги провели під керівництвом К. Теслі: У. Вінярська, Ю. Нестерук, М. Коваль, Н. Куртяк.

На закінчення програми знову виступив хор. Про хор в Гартфорді, як уже писати, то конче хочеться сказати таке: вимогливість до себе й інших, висока культура у доборі репертуару, знання пісенного й музичного мистецтва дають запоруку диригентів інж. О. Пришлякові і хористам на ще більші досяги чи то у виступах перед українською громадою, чи перед чужими. Цим разом хор виконав ще „Хорал” Гайворонського та „Пісню-думу”, що справді було гідним вінцем на це свято.

Традиційним „Боже, вислухай благання” закінчено програму.

За мистецьке оформлення сцени вишивками подбала наша активна діячка п-ні Кравець. Образ Княгині Ольги намалювала Оксана Химчак.

О. Лубська

ДОКУМЕНТИ З ТОГО БОКУ

ЧЕКІСТИ В ЛІКАРСЬКИХ ХАЛАТАХ

У черговому випуску підпільної „Хроніки поточних подій” знаходимо такі інформації про заходи, яких уживав советський терористичний режим у боротьбі з людьми, що дозволяють собі висловлювати думки незгідні з лінією партії:

„До психіатричних лікарень спеціального типу відсилають на примусове лікування осіб, що поповнили тяжкі кримінальні злочини (звір'яче убивство, зґвалтування, бандитизм) у неосудному стані, при наявності психічного розладу, отже осіб, що не підлягають судові. Крім того буває, що в цілях ізоляції від суспільства неосудними визнають осіб, чию вину в доконанні тяжких кримінальних злочинів слідство довести не може, хоч і переконане в ньому. Реченець перебування

в лікарні не визначається судом і може затягнутися на необмежено довгий час.

Поряд з фактично хворими до цих лікарень відправляють цілком здорових людей за їхні переконання. Тим самим їх позбавляють права захищати себе судовим порядком, і вони опиняються в умовах значно тяжчих, як у таборах і тюрмах.

Перша „лікарня” такого типу існувала ще до війни в м. Казані. Там же й досі є спеціальний відділ для політичних. Після війни в м. Сучовці, Смоленської області, відкрито колонію спеціального типу, куди відсилають психохроніків і в їх числі політичних, що являють собою, на думку керівництва спеціальних лікарень і КГБ, найбільшу небезпеку. Людей, які туди попадають, доводять до стану цілковитої психічної неповноцінності. У 1952 році відкрито лікарню в Ленінграді — Арсенальна вул. 9, п/я УС-20, ста-5, в 1965 році — в м. Черняхівську, Калінінградської області, в будинку колишньої німецької каторжної тюрми — п/я 216, ст.-2, в 1966 році — Мінську, в 1968 році — в Дніпропетровську.

Спільним для всіх цих закладів є те, що політичних, які перебувають при повному розумі, тримають у спільних камерах з тяжкими психічно-хворими; тих, що не бажать зректися своїх переконань, під приводом лікування піддають фізичним тортурам, ін'єкціям великих доз амінозину та сульфозину, що спричиняють шок і глибокі фізичні розлади; режим — закритих тюрем з одноденною прогулянкою. Іноді цим особам дають примусово амінат натрію, сильний насонний засіб, що розслаблює організм, а після ін'єкції допитують.

Персонал цих „лікарень” складається з наглядачів із військ МВД у білих халатах поверх мундирів, санітарів з числа ув'язнених кримінальників (злочинців, бандітів-рецидивістів) — також у білих халатах, і, нарешті, старшого та середнього медичного персоналу — у багатьох із них під білими халатами офіцерські погони. Огороджені ці лікарні-тюрми ще вищими цегляними мурами, як будь-які інші тюрми.

Найбільш моторошне свавілля панує у Сичовці і Черняхівці, де хворих, а так само й політичних піддають щоденним побоям і садистичним знущанням наглядачі та санітари, права яких нічим не обмежені. Наприклад, навесні 1969 року в черняхівській лікарні забито насмерть одного політичного, а в медичному акті записано, що помер він від крововиливу в мозок...”

**
*

У цьому ж випуску „Хроніки поточних подій” читаємо:

„Київ. Зиновію Франко, внучку Івана Франка, звільнено з Інституту мовознавства Академії наук УРСР фактично за переписку з подругою із Канади. Лист, у якому вона писала про різного роду дискримінації на Україні, не дійшов до адресата. Його розпечатали, задержали, а потім читали на закритих партійних зборах інституту.

З інституту зоології АН УРСР, крім Г. Обачинського, за підписання листа української інтелігенції („139-

ок”) звільнено кандидата біологічних наук, ст. наукового співробітника А. Я. Пуця і мол. наук. співробітника Г. Ф. Матвієнка. Ініціатор усіх звільнень — директор інституту акад. І. Г. Подоплічко, відомий тим, що наприкінці 40-их років публічно вирікся свого сина-студента, арештованого і засудженого на 10 років за український націоналізм”.

**
*

Василь Стус. Лист до правління Спілки Письменників України. Лист-памфлет, написаний з приводу статті О. Полторацького „Хто опікає гуманістів” у газеті „Літературна Україна”. Стус викриває наклеп Полторацького на адресу Чорновола і Караванського, викриває позиції Полторацького і всієї „компанії полторацьких”, які мовчать про масові репресії і тільки тоді озброюються „своїм талановитим пером, коли про варфоломівські ночі минулих років заговорили на Заході”. У відповідь на обвинувачення Чорновола і Караванського в бездарності Стус прикладає до листа фрагменти із статті Полторацького „Що таке Остап Вишня” з 1934 року, в якій Остапа Вишню характеризується як „фашиста і контрреволюціонера”, „куркульського ідеолога”, „проститутку від літератури”, „многотиражного комерсанта” і „бездарного писаку”.

**
*

У середині травня в ряді міст Узбекистану відбулися масові національні заворушення у формі стихійних зібрань та мітингів під гаслом „Росіяни, забирайтеся з Узбекистану!” Заворушення прибрали таку гостру форму, що до Ташкенту стягнуто війська. В Ташкенті та інших містах затримано коло 150 осіб, більшість відпущено, 30 дістали по 15 діб арешту за „дрібне хуліганство”. За неперевіреними чутками, серед тих, хто залишився під арештом, — дочка першого секретаря ЦК КПУзбекистану Рашидова і син одного із заступників голови СМ Узбекистану.

**
*

В Узбекистані відбуваються також заворушення серед численного таджицького населення. В Бухарі, де живе дуже багато таджиків, у нових паспортних таджикам в рубриці „національність” почали писати „узбек”. Принцип „поділяй і пануй” не оправдався, і гнів таджицького населення звернувся не на узбеків, а на ініціаторів цієї акції — на російську адміністрацію. Помста за ображене національне почуття виявилась у страшній формі: забито насмерть вісім росіян. Заворушення тривають.

АРЕШТ ПЕТРА ГРИГОРЕНКА

Про деградованого Хрущовим кол. генерала Петра Григоренка, який активно виступав проти свавілля КГБ, особливо в національній політиці, в останньому випуску нелегально видаваної в СРСР „Хроніці поточних подій” сказано (подається в уривках) таке:

„...Довкола П. Григоренка згущувались плітки і

провокації. На різних зборах розповідали, що Григоренко „заради слави продався імперіялістам”. Казали, що Григоренко — жид, але, вступаючи в партію, записався як українець. Поширювалося анонімові листи, буцімто написані кримськими татарами, в яких називали Григоренка божевільним і антисовєтчиком...

Стеження за самим Григоренком і за його домом досягло надзвичайних розмірів, за ним їздили не криючись і навіть пробуючи його спровокувати на бійку.

Арешт П. Григоренка в Ташкенті (куди він приїхав, щоб виступити на суді в обороні арештованих татар, які вимагають дозволу повернутись їм до Криму — Ред.) викликав загальне обурення. Біля воріт ташкентської тюрми кримські татари виставили пікети з вимогою випустити Григоренка на свободу. Ця ж вимога була одним з гасел на демонстрації 6 червня. 55 підписів зібрано протягом одного дня під зверненням в обороні Григоренка. Відкритий лист про життя, долю і останній арешт Петра Григоренка написала його дружина Зинаїда Григоренко”.

ПОДІЇ ВЕЛИКІ І МАЛЕНЬКІ

„НЕЗАБУТНИЙ ВЕЧІР” п. КОЛЯНКІВСЬКОГО

Під привабливим заголовком „Коли побуваєте на батьківщині втретє” редактор і видавець канадійського журнальчика „Ми і світ” (ч. 152, 1969) п. М. Колянківський пише про свої чергові відвідини в Україні.

Автор цього мальовничого репортажу пише в основному про зустріч з мистцями, а окремих розділ присвячує „незабутньому вечерові” у Смолича і Ваяна. Перший із них — це той, що орудує в КГБ'івському „Товаристві культурних зв'язків з українцями за кордоном”, а другий — це той, що свого часу вимагав на форумі ООН насильної репатріації всіх „бродячих собак”, тобто українців-утікачів від Сталіна.

Представник „нової панівної класи” Ваян „зустрів нас, — пише М. Колянківський, — на порозі, як гостинний подільський гасда... Гай-гай, любителі канадських і американських антиків, які б ви багаті не були — вам з Миколою Ваяном не рівнятися”...

НА ЗАГАЛЬНЕ ПОСМІХОВИЩЕ

26-го жовтня в Києві, у Марійському палаці, евенгуальний наступник Гусака, що посів був місце в ЦК чехословацької компартії — вірний сталінець В. Біляк виступив із коліноприклонною промовою, яку закінчив такими словами:

„Хто не може надихатись (!) правдою соціалізму, визнавати нашу соціалістичну ідеологію, на адресу того можна віднести слова великого сина українського народу, безсмертного кобзаря Тараса Григоровича Шевченка:

„Той у грудях не серденько,
а лиш камінь має”.

„Надихавшись правдою соціалізму”, Біляк переплутав Т. Шевченка з Сидором Воробкевичем (1836-1903), який написав був цей популярний вірш п. н. „Слово рідне”, а київська „Радянська Україна”, орган ЦК КПУ, Верховної Ради і Ради Міністрів УРСР, усе це надрукувала. На превелику собі ганьбу і на загальне посміховище.

СПОКУШАЮТЬ ПІСЕНЬКАМИ

„Товариство культурних зв'язків з українцями за кордоном” — один з відділів КГБ в Києві — повисило на зібрані совєтськими агентами адреси емігрантів свою чергову збірку фальсифікатів п. н. „Край оновлений, щасливий”. Мова в цій збірці про окуповане Москвою українське Закарпаття. А про те, як „щасливо” живуть під московською опікою закарпатські українці, мають свідчити ось такі, наприклад, придумані совєтськими „фолкльористами” пісеньки:

... Тепер маєм свою владу,
свою рідну мову —
славній партії спасибі
й армії червоної”.

Або ось така, ще краща:

„Ми будемо за свободу
До смерти ся бити,
Прапор Леніна навіки
Буде нам світити”.

Навряд чи хто із закарпатських українців, поласувавши на ці пісеньки, вернеться на „родину”.

Анатолій Гарматюк

КРИКУН НА ЗБОРАХ

Нарешті він таки
затих:
Не знав, за тих він чи
за тих.

ОБУРЕННЯ

— Вказало так начальство
вище —
І сумніваєстєся
ви це?!

ДОБРА ПОРАДА

Ежак Зайчиска уколів
колись
І бовкнув: „Ну, і ти
колись!”

ПОШИРЮЙТЕ ВІСНИКІ!

ІЗ ЗВЕРНЕННЯ ЕКЗЕКУТИВИ УККА

Громадяни і Громадянки!

Ми стоїмо на порозі ювілейних дат: 30-ліття Українського Конгресового Комітету Америки і 20-ліття Українського Народного Фонду.

Оглядаючись назад та обсервуючи наше сучасне життя, мусимо з вдовolenням ствердити, що нашій українській громаді в Америці притаманне оце відчуття, що ми є велика спільнота з великими завданнями, потребами та відповідальністю перед землею наших батьків, перед сестрами і братами, що живуть і борються за своє вільне існування в поневоленій Україні.

Живемо організовано в багатьох містах. Цілком натурально, що процес організування завершився однією спільною, загальнонаціональною установою, що об'єднує та репрезентує українську спільноту в Америці. І так, постав Український Конгресовий Комітет Америки, у Вашингтоні, в травні 1940 року, в час другої світової війни, коли 805 делегатів із 168 громад відбули свій Перший Конгрес і створили Конгресовий Комітет. В тім же Вашингтоні відбувся Четвертий з черги Конгрес 5-6 листопада 1949 року і на ньому був покликаний до життя Український Народний Фонд, що став фінансовою базою праці УККА. Тоді ж винесено постанову: „Встановлюється Національний Даток в сумі десяти доларів річно, що його обов'язково повинен зложити протягом кожного року кожний українець і українка у віці від 18 років починаючи, які мають самостійний заробіток”.

Коли переглядаємо картотеку наших платників в Канцелярії Українського Конгресового Комітету, то бачимо, що маємо там постійних точних Платників Національного Датку, які впродовж 19-ти років не проминули жадного року, щоб не надіслати своїх 10 доларів. Маємо також в тій картотеці і таких людей, що рік-річно присилають по 25, 50, 100 доларів і від декількох літ організувались у спеціальні „Конгресові Клуби” 25- 50- і 100-доларових платників.

Маємо також не десятки, а тисячі громадян, що працюють і проживають у добрі, але про УНФонд може й справді не знають.

Мусимо ствердити, що ніяка національна справа не може держатись тільки на ідеалістах, на ентузіястах, бо їх замало. До загальнонаціональної справи повинен стати увесь свідомий загаль.

З пожертв української громади в минулому постав пам'ятник Тарасові Шевченкові у Вашингтоні, відбувся Перший Світовий Конгрес Вільних Українців, створено Першу Катедру Українознавства при Гарвардському Університеті. З тих пожертв УККА веде впродовж 30 літ широку інформативну працю.

Ми щиро Вам вдячні за Ваші дотеперішні пожертви для праці УККА. Ми переконані, що і в цьому році двох Ювілеїв — 30-ліття УККА і 20-ліття УНФонду — Ви не відмовите своїй впасти, за що складаємо Вам щиросердечну подяку.

Екзекутива Українського Конгресового Комітету
Америци

Зміст „Вісника ООЧСУ” за 1969 рік

	ч. ч.
Світоглядково-політична тематика	
С. Корнич — На порозі року великих змін	1
Д-р М. Кушнір — Внутрішнє життя і зовнішня діяльність	1
В. Щербій — Коли увага Америки на ... Місяці	1
Іван Винник — Слово голови Головної Управи ООЧСУ	1
Ярослав Стецько — Час повернути зброю проти Росії	2
С. Корнич — Перші кроки нового Президента	2
Вогдан Коринт — За лаштунками коекзистенції	2
С. Корнич — Президент Ніксон в Європі	3
Вогдан Коринт — Політика і економіка — найважливіші чинники	3
С. Женецький — Над СРСР чорна тінь нової чистки	3
В. Трембіцький — Пряшівська проблема в чехословацьких відносинах	3
В. Архілог — Де що про Винниченка і його „помилки”	3
Д. Чайковський — „Рік Півня — Хі”	4-5
С. Корнич — Переговори не дають вислідів	5
20-ліття Ліги Визволення України	5
М. Чирівський — Ріст людства і його проблеми	5
Ю. Тис-Крохмалюк — Небезпека з півдня?	5
Великий Збір ОУН зобов'язує	6
„Росія не змінила свого шляху”	6
В. Золоторіг — „Револьюційний шлях розвитку — це природний шлях розвитку”	7-8
Ю. Тис-Крохмалюк — Чи справді атомова рівновага?	7-8
С. Корнич — Нова американська закордонна політика	9
В. С-ко — Вінець каяття	9
Д. Донцов — Містика „неможливого” і тактика „реалітетників”	11
С. Корнич — Політичне напруження зростає	11
Світоглядково-виховні і історичні проблеми	
І. Левадний — Соборність — споконвічна мрія українського народу	1
І. Савич — Школа національного виховання	1
Лев Шанковський — Большевики про УПА	1-2-3
Анатоль В. Бедрій — Симоненко про націю	1
Степан Галамай — Основні процеси адміністрації	1
Оксана Керч — Найкращий подарунок	1
Стефанія Вернадін — Два роки праці	1
Іванна (Гілевич) Климовська — Ще де що про рідну мову	1
Д-р М. Кушнір — Щастя і покликання людини	2
В. Золоторіг — Матеріялістичний і ідеалістичний світи	2
С. Галамай — Департаментация	2
Д-р М. Кушнір — Суб'єктивізм і історично-колективістичне думання	3
Працюймо і вірмо у кращу майбутність України	4
Д-р М. Кушнір — Большевицька філософія	4-12

	ч. ч.	ч. ч.	
М. Чировський — Обставини, в яких живемо	4	М. Л-ко — Україна на міжнародній виставці	1
Ждан Ласовський — Голоси нашої молоді	4	в Чикаго	1
Степан Галамай — Процес делегування	4	Загибель історичних архівів в Україні	3
Іван Левадний — Північні вандали	5	Ворються проти московських шовіністів	4
Ром. — 1000-ліття княгині Ольги	5	Спротив релігійним утискам в Україні	4
С. Женецький — Загроза мішаних подруж	5	Демонстрація у Львові	4
У Свято Героїв	6	Закривають монастир у Києві	4
Ярослав Стецько — Історичний чин нації	6	Владилу Величковського перевезено до Москви	4
В. Трембіцький — Територія Української Держави 1917-20 рр.	6	Нова проблема в СССР	4
І. Левадний — Святі апостоли Кирило і Методій	6	Історичні лекції з Уссурі	4
Алла Коссовська — Українська жінка-героїня	6	Ленін — божище	4
В. Левенець — Назріває час великої проби	7-8	Як загинув Василь Макух	5
Оксана Керч — Нова українська людина	7-8	П. Кірко — А де ж мова про мову?	5
Софія Наумович — Режим чи народ?	7-8	П. К. — Українська жінка в колгоспному ярмі	5
В. Золоторіг — Зброя не менше жадлива, як атомова	9	Судові процеси в Станіславові	5
Ю. Тис-Крохмалюк — Що таке „мала війна“?	9	Вовки пожирають один одного	5
Софія Наумович — Дещо про декабристів	9	„Брудна диверсія“	6
Інг. Осип Бандера — Відійшов як справжній ре- волюціонер	9	Американська журналістка про Україну	6
М. Чировський — На румовищах „реалітетів“	10	Ненавидять москалів	6
Богдан Коринт — Земля і Місяць	10	„Голос вопіючого в пустелі“	6
І. Левадний — Під литовсько-польською займан- щиною	11	Отрує українською мовою	6
П. Кірко — Ширити знання про Україну серед чужинців	11	Прийшла черга на Драгоманова і Сковороду	6
В. Трембіцький — Консолідація незалежних дер- жав Східньої Європи і Близького Сходу	11	Відкритий лист до редакції „Літературної України“	7-8
Ю. Тис-Крохмалюк — Місія української еміграції	11	В СССР заповідається новий тиск на інтелектуалів	7-8
Софія Наумович — Російські „ліберали“	12	П. Кірко — „Суверенна“ держава без власної армії	7-8
М. Чировський — Рефлексії на чотири події	12	Антисемітизм в СССР	7-8
Комунікати, заклики, резолюції			
Зліквідувати Російську імперію! (Постанови кон- ференції Світової Антикомуністичної Ліги в Сайгоні)	1	Ленін про „догнати й перегнати“	7-8
Звернення Проводу ОУН до української громад- ськості у 40-річчя Організації Українських Націоналістів	2	Цинізм визискувачів	7-8
Резолюції, ствердження і постанови XV З'їзду ООЧСУ і ОЖ ОЧСУ	3-4-5	Злочинність в СССР	7-8
Звернення Проводу ОУН до української громад- ськості в 10-річчя з дня смерті сл. п. Степа- на Бандери	10	„З'їзди переможців“	7-8
Меморіал у справі створення Українського Като- лицького Патріярхату	10	Величезна повинь в Західній Україні	9
Ярослав Стецько — Революційна ОУН підтри- мує Верховного Архiepіскопа	10	С. Женецький — Скільки є українців на Пряшівщині	9
Лев Футала — „Прирікаємо тут, у стіп цієї могили!“	10	П. Кірко — Театральні гастролі — засіб московщення	9
Із звернення екзекутиви УККА	11	Прославляють закріпачення жінки	9
	11	„Перевиховування“ в совєтських концтаборах	9
	11	„Найпередовіша“ совєтська школа	9
	12	Кримінальна справа проти Сталіна	9
	12	Затурканий поет	9
	12	Космічні ракети і чайники	9
	12	Советський журналіст і „золотарі“	9
	12	З нагоди 75-річчя Хрущова	9
	12	Труять політичних в'язнів	10
	12	П. Кірко — Історичні пам'ятки далі в небезпеці	10
	12	Справа В. Кочубієвського	10
	12	В. С. — Дещо правди про цілінні землі	10
	12	Московська „Правда“ б'є на сполох	10
	12	Зустріч з хуліганом	10
	12	Домагається суверенности УССР	10
	12	А. Белінков — Чи ви знаєте, інтелігенти Заходу?	11
	12	Лист від Валі	11
	12	Розводи в СССР	12
	12	Чекісти в лікарських халатах	12
	12	Спокушають пісеньками	12
В окупованій Україні			
„Привид бродить по Європі — привид катастрофи“	1	Література і мистецтво	
Петро Кірко — Зламани крила пісні	1	І. Воднарук — Вогонь серця і глибина думки	2
Книжка, що кричить до неба	1	І. Левадний — Любов до рідного краю в творчості українських поетів	3
Суд над підпіллями у Львові	1		

	Ч. Ч.
Д. Ч. — Марія Вечкович Євгенові Євтушенкові	3
Павло Ключина — Краплини барв земних	6
Д-р Р. Кухар — Початки письменности в Україні	7-8
І. Левадний — Видатний майстер української прози	7-8
Ждан Ласовський — Багатогранна творчість С. Геруляк	7-8
В. Гаврилюк — Надзвичайна творча індивідуальність	7-8
Генерал і робітниця	7-8
І. Левадний — Шевченко і Котляревський	9
Софія Наумович — „Геніяльний” Пушкін	10
М. Островерха — У 500-ліття Макіявеллі	10
В. Гаврилюк — Зустріч з мистецтвом і мистцями	10
С. Закусило — Надія його життя	10
І. Левадний — Співець українського ренесансу	11
Софія Наумович — „Серцеципательний” Лермонтов	11
В. Гаврилюк — Технологічне мистецтво	11
А. Ведрій — Людина в творах В. Симоненка	12
М. Островерха — Невмирущий Жюль Верн	12
А. Гарматюк — Гумористичні вірші	12

Поесії

Алла Коссовська — Три літери	1
В. — Епітафія на могилу Ляриса Целевич	1
Ліна Костенко — Кобзар співав	3
Григорій Куляба — У що ми вірим?	4
Атена Волицька — Мій дід не їхав за границі	4
Андрій М'ястківський — Чужинці на заході...	4
Володимир Гаврилюк — Сусідам	5
Леонід Полтава — Загублений портрет	5
В. Гаврилюк — Лавр зелених свят	6
Ліна Костенко — Живиця	6
Карло Каладзе — Моє вітання	6
Микола Щербак — Баляда про народження	7-8
Моріц Пацхшвілі — Вернули	7-8
Петро Перебийніс — Почерк	9
Петро Кізко — Над могилою Провідника „Моя молитва”	10
Микола Щербак — 15 жовтня 1959	10
Роман Завадович — Святій княгині Ользі	10
Петро Дорошко — На старокиївській горі	10
Ліна Костенко — Доля	12
В. Гаврилюк — Пейзажі другого „я”	12
Алла Коссовська — Княгиня Ольга	12

Рецензії

Л. Ш. — Жидівський інтелектуаліст про відродження українського націоналізму	1
П. Кізко — Ганебний роман Вадима Собка „На їхній крові” — Коссак, Охримович, Тураш	1
Д-р О. Соколишин — Д-р І. Максимчук „Нарис історії роду Петрушевичів”	2
Нестор Ріпецький — Подорож у прекрасне	2
В. Давиденко — Мемуари Юрія Смолича	3
Петро Кізко — Багата нива (видавнича діяльність українських націоналістів за кордоном)	4

	Ч. Ч.
Д-р О. Соколишин — Я. Гриневич — Катря Гриневичева, біогр. нарис	4
Я. Гриневич — Транвеститизм — чи патріотизм?	5
Троянський кінь в УНРаді	6
„Війна за права”	6
В. Чубатий — Книжка тривкої вартости	7-8
Анатолій Марченко та його книжка	7-8
В. Гаврилюк — Цінний вклад в перекладну літературу	9
В. Давиденко — І один в полі воїн	9
Оксана Керч — „По Україні”	9
Л. Полтава — Нова книжка наклепів	10
Трактат академіка Сахарова	10
О. Сокол. — Цінне англійське видання АВН „Недосконале суспільство” Джіласа	11

Оповідання, фейлетони, нариси, спогади

О. К. — Відійшла наша улюблениця	1
Л. Ш. — „Новое Русское Слово” і українська історія	2
Б. Казанівський — Колядники	2
Микола Фриз-Вершигора відійшов від нас	3
А. Аббасів — Кобзарі Полтавщини	5
Московська помста	7-8
Вечір спогадів про Степана Бандеру	7-8
„Ви писали, ваша байка”	7-8
М. Островерха — Уламки з широкого світу	9
А. Крижанівський — Інтерв'ю з кольоритним дідом	9
С. Мудрик — З судової зали	10
Ю. Я. — Новий Робінзон	10
В. Гальченко — „Хай ватра горить, не згорає”	11
О. Солженіцин — Старість	11
О. К. — Як виглядав отаман Сірко	11
І. Левадний — Київ у 1919 році	12

Хроніка головніших подій

В п'яту річницю смерті В. Симоненка	1
XIII З'їзд Товариства кол. Вояків УПА	1
З життя 31 Відділу ООЧСУ в Палантайні	1
15-річчя Відділу ООЧСУ в Рочестері	1
З'їзди, бенкет-зустріч, нові Управи	2
Пресова конференція АВН	2
Створення світового фронту молоді	2
М. Л. — З колядою по цілому світі	2
Наші Відділи в Трентоні	2
Ув'язнили у Львові арх. Величковського	3
Убивця сл. п. С. Бандери в Америці	3
Відзначили в Нью Йорку 25-річчя АВН	3
Слава Стецько в Рочестері	3
Ювілей незалежності і соборности в Палантайні	3
Андріївський вечір у Гартфорді	3
21-ий Відділ ООЧСУ в Піттсбургу	3
Новий Відділ ОЖ ОЧСУ в Честері	4
Проти переслідування Церкви	4
Слава Стецько у Вашингтоні і Піттсбургу	4
Український Відділ ПАБНА	4
40-річчя ОУН в Сиракузах	4

	Ч. Ч.	Ч. Ч.	
Річні збори Відділу ОЖ ОЧСУ в Воффало	4	Редактор „Укр. Самостійника” — вліво	2
33-ий Відділ ООЧСУ в Нью Бронсвіку	4	С. Женецький — Про польсько-українські розмови	2
Успішні імпрези в Амстердамі	4	В. Селянський — Заокеанський „Інформатор”	
В обороні українських Церков	5	і колгоспи	2
Слава Стецько в Детройті	5	Пан Волиняк перестарався	2
Загальні збори 35 Відділу ООЧСУ в Асторії	5	Звідки передруковуюте?	2
Вшанували пам'ять Тараса Шевченка і Тараса Чупринки в Палантайні	5	Чергова збірка фальсифікатів	2
Вшанували пам'ять Тараса Чупринки	6	Брехнею не вибрешуться	2
ОУВФ в обороні Церкви — Чикаго, Філядельфія	6	ОН вшановують пам'ять червоного Чингізхана	3
Представники ексекутиви УККА у митроп. Амврозія	6	Жидівський тижневик і український протест проти нагородження Недбайла	3
Фундації Волі	6	Як писати „на Україні” чи „в Україні”?	3
День Націй у Німеччині	6	Л. Ярич — Чим це пояснити?	3
Проти „російського фестивалю”	6	Мрії російського „демократа”	3
Ювілейний концерт Осередку СУМА в Нью Йорку	6	Не відає, що пише	3
Загальні Збори 5 Відділу ООЧСУ в Гартфорді	6	Червономалоросійський рупор	3
Нові Відділи	6	Побажання білорусам	4
Слава Стецько в Гартфорді	6	Копія листа, яка дісталась не на властиву адресу	4
Акція ЛВУ	7-8	Як починалось співіснування	4
Засідання Європейської Ради Свободи	7-8	З літературного архіву	4
Свято Героїв на Оселі СУМА в Еленвіллі	7-8	П. Волиняк надіється	4
... і в Сиракузах	7-8	Цілковита затрата гієрархічних вартостей	4
Посвячення прапора ООЧСУ в Палантайні	7-8	„Тато ріжуть, мама клеють”	4
Річні загальні збори 8 Відділу ООЧСУ в Чикаго	7-8	З „першоджерел”	5
Піттсбург відзначив 40-річчя ОУН	7-8	„Ленін допоміг”	5
Акт 30 червня відзначили в Асторії	7-8	Журналістичний „шедевр”	5
10-річчя з дня проголошення ТПН	9	По-українськи чи по-польськи?	5
XX Здвиг Українців Канади і Америки	9	Без зміни, без сліду...	5
Маніфестація з нагоди 40-річчя ОУН	9	Комуністичне збіговисько в Брукліні	6
В обороні українських Церков	9	Мао Тсе-тунг в „об'єктивній” советській оцінці	6
„Український Париж збагачується”	9	Зворот на 180 ступнів	6
З діяльності 35 Відділу ООЧСУ в Асторії	9	1904 — 1969	6
В Воффало відзначили 40-річчя ОУН	9	„Конгретюлейшенз, доктор!”	7-8
Антикомуністичний семінар у Вашингтоні	9	Студії для всіх!	7-8
Праця для української громади	9	Телевізія отруєє американців	7-8
Свято Героїв у Сиракузах	9	Куди прямує цивілізація?	7-8
Бенкет на честь д-ра Ку Ченг-Канга	9	Вельмидивні ствердження „президента”	7-8
СКВУ пропонує допомогу жертвам повені	10	„Віце-президент” УНР М. Степаненко за „і — і”	7-8
XVIII Всеамериканський З'їзд СУМА	10	І таке буває...	7-8
У Римі посвячено храм св. Софії	11	Літературопова	7-8
Представники ОУВФ на торжествах у Римі	11	З нагоди 75-річчя Хрущова	7-8
Вшанували пам'ять Провідника	11	Зникла без сліду	9
Дар для своєї церкви	11	Ще один неповоротець	9
Відділ ОЖ ОЧСУ в Сиракузах вшанував пам'ять княгині Ольги	11	Непродумані формулювання	9
Ворожий напад відбито	11	Папір усе витерпить	9
О. Лубська — „Княжа слава”	12	Віра Вовк у советській газеті	9
Арешт Петра Григоренка	12	Космічна програма ред. О. Штуля	9
Відзначили 10-річчя смерті С. Вандери: Слово Я. Стецька; імпрези в Нью Йорку, Детройті, Джрзі Ситі, Воффало, Рочестері, Сиракузах, Філядельфії, Нью Бронсвіку, Асторії, Амстердамі та ін.	12	Кати вітають свої жертви	10
		Як боротися з гураґанами	10
		Знехтували пам'ять визначного українського державника	11
		Світлана Алілуєва про Леніна	11
		Група Фетісова	11
		Коли їх повісять?	12
		„Незабутній вечір” М. Колянківського	12
		„Хроніка поточних подій”	12

Різне

Пожертви на катедру українознавства
 М. Яківчук — В Аргентині зневажено членство „Просвіти”